

# PIIRTA

Irtonumero 8,75 €

Löytöretkelle  
ikimetsään

Uusi elämä  
vanhoille  
aarteille

**Silja-Elisa Laitonen  
antaa äänen  
näkymättömille**

Kuva Petra Nikkinen



4

Kuva Teemu Saloriutta



10

Kuva Kalevala Koru



16

Kuva Vilja Tamminen



26

#### ❖ Artikkelit

- 4 Silja-Elisan valinta / Petra Nikkinen
- 10 Löytöretkelle ikimetsään / Sirkka-Liisa Mettomäki
- 14 Uusi elämä vanhoille aarteille / Lotta Nikkinen
- 16 Kun koru kertoo tarinaa – Rautakauden perintö elää Kalevala Korun nykytuotilussa / Miia Karhula
- 20 Nokkoskuitu – menneisyyden ja nykyajan materiaali / Riikka Platonova
- 26 Kirjoissa koko elämä / Kati Lampela
- 34 Mustikkakukkoa ja karjalanpiirakoita – EU-nimisuojatut tuotteet / Merja Leppälahti

#### ❖ Kolumnit

- 9 Äidit vievät rakkauden läpi / Satu Laatikainen
- 19 Coolcation vai seksihelle? / Helena Ruotsala

#### ❖ Paistat

- 3 Pääkirjoitus / Sirkka-Liisa Mettomäki
- 8 Hetki runolle / Virpi Alanen
- 13 Siveltimenvetoja / Minna Pyykkö
- 22 Pyhät metsät ympärillämme / Kihliän uhrilöytö eli kivikauden ihmisen rituaalisen metsäsuhteen jäljillä / Marja Ahola ja Satu Koivisto
- 24 Kulttuuriperinnön jäljillä / Juminkeko tekee Kalevalaa tunnetuksi / Olga Zaitseva
- 25 Kutsumuksena kulttuuri / ”Ihminen on luonnossa aina vieraana” / Maria Pirinen
- 32 Juurilta siiville – KNL 90 vuotta / Sielun sointi ja ruumiin rytmit / Laura Seesmeri
- 37 Puheenjohtajalta / Kohtuullisuuden ylistys / Aila Nieminen
- 38 Yhdistysuutisia

#### ❖ Ajankohtaista

- 29 Suomen keskiajan ja uuden ajan alun tieverkosto kartalle / Katrina Virtanen
- 29 Vanhat äänet eläväksi – SKS:n Fonogrammit-oppimissivusto on avoin kaikille / Risto Blomster
- 36 Ilmastoitkua esitettiin ympäri Suomea

30 Arviot

## TOIMITUS

## Päätoimittaja

Sirkka-Liisa Mettomäki,  
puh. 040 845 2455,  
sirkkaliisamettomaki@gmail.com

## Toimitussihteeri

Petra Nikkinen, puh. 040 521 7772,  
nikkinenpetra@gmail.com

## Pirran toimitusneuvosto

Kati Lampela, Merja Leppälähti,  
Liisa Saavalainen, Laura Seesmeri

## Graafinen suunnittelu

PunaMusta Oy / Tuula Koivula  
Painopaikka PunaMusta Oy

## Pirran tilausmaksu 35 euroa / vsk.

Nordea Helsingin Yrityspankki  
FI90 2142 1800 0097 33Pirta 4/2025 ilmestyy 5.12.2025.  
Aineiston tulee olla toimituksessa  
24.10.2025 mennessä.

Osoitteenmuutokset oman yhdistyksen kautta.

KALEVALAISTEN  
NAISTEN LIITTONeljäs linja 24, 00530 Helsinki  
www.kalevalaistennaistenliitto.fi

## Puheenjohtaja Aila Nieminen

aila.nieminen@kalevalaistennaistenliitto.fi

## Toiminnanjohtaja Sirpa Huttunen,

puh. 050 520 1314  
sirpa.huttunen@kalevalaistennaistenliitto.fi

## Yhteisösuunnittelija Tytti Lehtovaara,

puh. 050 325 2893  
tytti.lehtovaara@kalevalaistennaistenliitto.fi

## Toimisto

toimisto@kalevalaistennaistenliitto.fi



#kalevalaisetnaiset



www.kultti.net

VASTUULLISTA



JOURNALISMIA



Kuva Johannes Terhemaa.

## Tikkun olam

**SUURESTI ARVOSTAMANI** kalevalainen nainen **Marja-Stiina Suihko** kirjoittaa Liittomme nykyisen strategian esittelyssä, että "emme me vain istu tykkimyssyt päässä sohvalla ja seuraa sivusta, kun maailma kärsii".

Kalevalaisten Naisten Liitto on 90 toimintavuotensa aikana tuottanut paljon iloa ja merkityksellisyyttä meille jäsenille, mutta myös ympäröivälle yhteiskunnalle. Olette voineet tämän vuoden Pirroista lukea, miten olemme eri tavoin kulttuuriin ja perinteisiin paneutumisen lisäksi pitäneet huolta erityisesti naisista ja lapsista vaikeina aikoina sekä täällä kotimaassa että myös maailmalla. Ja viime vuosina olemme toimineet varsinkin luontomme säilyttämisen ja monimuotoisuuden puolesta.

Törmäsin jokin aika sitten käsitteeseen *tikkun olam*, joka tarkoittaa maailman "korjaamista". Juutalaiseen filosofiaan kuuluva tikkun olam ilmenee monin tavoin, mutta kaikkineen se kannustaa ihmisiä toimimaan paremman maailman puolesta. Siihen kuuluu esimerkiksi sosiaalinen oikeudenmukaisuus, yksilön omat valinnat sekä yhteisöllinen toiminta.

Minua tikkun olamissa viehättää erityisesti se, että vaikuttamisen katsotaan tapahtuvan oman toimintamme ja omien tekojemme kautta. Meidän ei siis pidä istua "tykkimyssyt päässä sohvalla" ja odottaa, että se kuuluisa "joku muu" tekisi asioita, vaan tehdä itse.

Tykkimyssyt, pirtanauhat, karsikkopuut ja kalevalamittaiset runot ovat kuitenkin se toimintamme kivijalka. Perinteidemme tutkiminen ja tunteminen on

voimavaramme. Tämä on jotain, minkä me jo aika hyvin hallitsemme: tunnemme perinteitä, nostamme niitä esiin, suojellemme niitä, mutta myös muutamme ja edelleen kehitämme. Samalla voimme kuitenkin koettaa myös korjata maailmaamme, koska kulttuuriperinnössämme on paljon jaettavaa: millaisia ovat *Kalevalan* tarinat, miten leivon kalakukon, miten tanssin letkajenkkaa?

Miksi emme tulevana vuosina kertoisi nykyistä enemmän omista perinteistämme lapsille ja nuorille, toimintaamme vielä kuulumattomille tai maahamme vasta saapuneille. Samalla oppisimme muiden perinteitä, mikä ei ole ollenkaan huono asia. Näin kaikkien maailma laajentuisi ja jatkaisimme samalla sitä upeaa työtä, mitä edelliset kalevalaisten naisten polvet ovat tehneet.

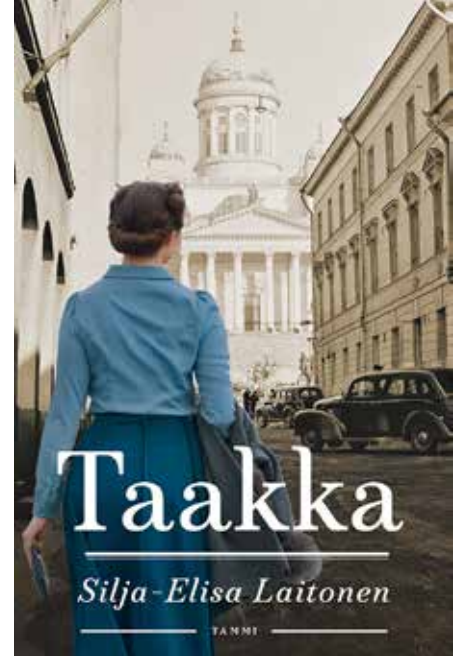
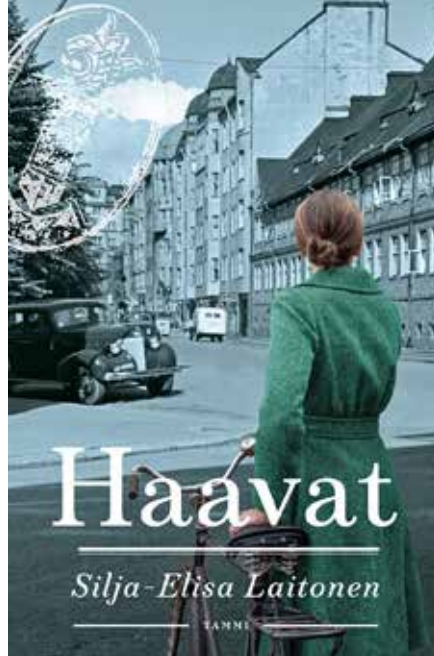
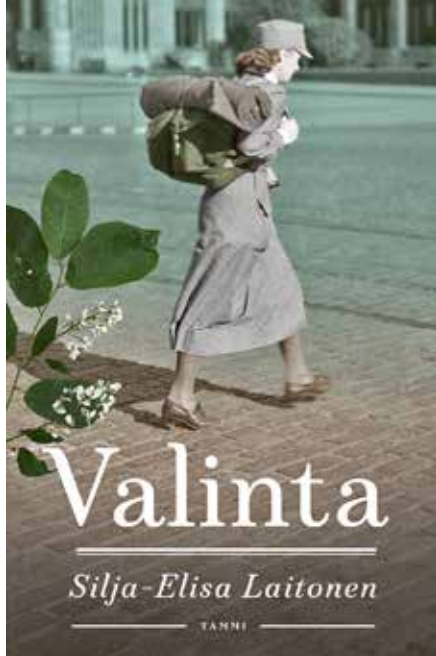
Nostakaamme malja niille, jotka ovat menestyksellisesti tuoneet meidät tähän päivään sekä itsellemme, jotta osaamme jatkaa hyvän tekemistä! Yhteisössämme on voimaa, aikaansaavuutta ja merkityksellisiä sisältöjä muillekin jaettavaksi!

Nyt on juhlan aika!

**Sirkka-Liisa Mettomäki**

Päätoimittaja

**JK** Tiedoksenne, että SKS on julkaissut avoimesti verkossa **Elias Lönnrotin** lyyristen kansanrunojen kokoelman *Kantelettaren*. Julkaisu sisältää vuonna 1840 julkaistun teoksen ensimmäisen painoksen kokonaisuudessaan: <https://editiot.finlit.fi/exist/apps/kanteletar/index.html>



# Silja-Elisan valinta

Kirjailija, käsikirjoittaja ja entinen poliisi Silja-Elisa Laitonen on kirjoittanut Suviranta-trilogian, joka nostaa esiin sodan varjoon jääneet naiset. Päähenkilö Raakel taistelee tullakseen kuulluksi, aivan kuten moni nainen niin sodassa kuin sen jälkeen. Myös Laitosen oma elämä on ollut selviytymistä. Ehkä juuri siksi hän kirjoittaa niin tarkasti niistä, jotka jäivät näkymättömiin.

Teksti ja kuvat **Petra Nikkinen**

**O**n ensimmäinen heinäkuinen helleviikko Helsingissä, ja tapamme **Silja-Elisa Laitosen** toiveesta Hietaniemen hautausmaalla. Toimittaja hyppää kyytiin matkan varrelta, mutta heti parkkipaikalla tulee tenkkapoo: Laitonen elää luddiittina ilman älypuhelinia, eikä pysäköintiautomaattia näy mailla halmeilla. Maksu hoituu toimittajan omalla puhelimella ja kävelyhaastattelu hautausmaalla voi alkaa.

Perillä hautausmaan hiljaisuudessa Laitonen haluaa esitellä nuoren **Verna Eriksonin** haudan. Nyt ollaan kirjailijauran inspiraation alkujuurilla. Verna Erikson

salakuljetti sisällissodan aikana opiskelijatovereidensa kanssa ammuksia valkoisille punaisessa Helsingissä ja hänen tarinansa Laitonen kertoi ensimmäisessä dokumentissaan *Susinartut ja Lahtarin morsiamet* (2018). Nimi viittaa punaisiin naissotilaisiin ja nimen jälkiosa halventavaan nimitykseen, jota käytettiin valkoisia tukeneista naisista.

– Käsittelin dokumentissa erityisesti lahtelaista **Olga Maria Heleniusta** ja helsinkiläistä Verna Eriksonia. Ensi-ilta oli Lahdessa tasan sata vuotta sen jälkeen, kun Olga Maria oli teloitettu samassa kaupungissa. Siinä oli vahvaa symboliikkaa, Laitonen sanoo.

Dokumentin myötä hän tutustui sisällissodan naisia tutkineisiin asiantuntijoihin ja samalla tapasi Tammen kustannustoimittajan **Anne Ilveksen**. Tämä kannusti Laitosta perehtymään tarkemmin naisten sotahistoriaan ja kirjoittamaan siitä kirjan.

– Anne painotti, etten saisi kirjoittaa dekkaria kuten kaikki poliisit, Laitonen nauraa.

– Hän rohkaisi minua syventymään erityisesti lottien tarinoihin.

Niin syntyi väkevä ja mukaansatempaava tarina nuorena jatkosotaan lotaksi lähteneestä Raakel Suvirannasta.

Raakel on Laitoselle  
niin tärkeä, että hän on  
tatuoinut Raakelin hahmon  
käsivarteensa.





– Kun olen perehtynyt sodan tapahtumiin, mietin usein, että omat vaikeuteni tuntuvat suorastaan kärpäsen surinalta verrattuna siihen, mitä ihmiset ovat silloin joutuneet kokemaan, sanoo Silja-Elisa Laitonen Verna Eriksonin haudan ääressä seisossaan.

### Historiallisen fiktion voima ja penkomisen ilo

Silja-Elisa Laitosen Suviranta-trilogia – *Valinta, Haavat ja Taakka* – avaa oven Raakelin maailmaan ja tarkasti kuvattuihin naisten kokemuksiin sodassa. Varakkaan helsinkiläisperheen tytär ei halua sulautua aikansa odotuksiin, vaan lähtee lottakomennukselle irtautuakseen erityisesti määrätietoisesta äidistään Gretasta. Ensimmäisessä osassa Raakel on nuori ja uhmakas – hän haluaa selvästi rikkaan ajan naiseuden rajoja ja osallistua jatkosotaan. Trilogia ei romantisoi lottien elämää, vaan piirtää rehellisen, paikoin karun kuvan sodan julmuuksista ja siitä, mitä selviytymisen naiselle todella tarkoittaa.

Laitonen on tehnyt vaikuttavan taustatyön Raakelin tarinan eteen. Vaikka trilogia nojaa moniin todellisiin tapahtumiin ja historiallisiin yksityiskohtiin, se on kirjailijan mukaan täysin fiktiivinen.

– Perehdyn historiaan aina lukemalla mahdollisimman paljon. Ensimmäistä kirjaa varten luin jatkosodasta päivä

päivältä, jotta ymmärtäisin tapahtumien kulun. Merkkasin mielenkiintoisia päiviä määriä muistiin ja mietin samalla, miten ne voisivat kytkeytyä Raakelin elämään. Kävin läpi vanhoja lehtiä, Helsingin Sanomien aikakonetta ja Elonetin Suomi-Filmi-katsauksia.

Hän puhuu lähdemateriaalistaan sellaisella intohimolla, että on selvää, ettei Laitoselle historia ei ole pelkkä tausta, vaan itse tarinan polttoaine.

– Olen penkoja. Innostun yhtä lailla sodan suuresta kaaresta kuin pienistä yksityiskohdista, jotka rikastuttavat tutkimusta ja tekevät ajasta elävän.

### Kirjoittaminen on kuin larppaamista

Kävely kirjailijan kanssa jatkuu Suviranta-trilogian tapahtumapaikoilla. Edessä avautuu Lapinlahden entinen mielisairaala – rakennus, joka nousee esiin erityisesti trilogian kakkososassa *Haavat*. Laitonen kuvaa rehellisesti sodan aiheuttamia mielenterveysongelmia. Miten jatkaa eteenpäin, jos mieli on särkynyt? Miten palata mihinkään, mitä joskus oli?

Raakelin täti Elisabeth asuu kirjoissa Mechelininkadulla – samassa osoitteessa, jossa Laitonen lapsena jakoi mainoksia ja myi *Kevätpörriäistä*.

– Olen halunnut sijoittaa tapahtumat minulle tuttuihin paikkoihin. Raakel asuu esimerkiksi samassa osoitteessa, jossa itsekin aikoinaan asuin. Minun aikani se tosin oli nuorisokoti. Minua helpottaa visuaalisesti, että tunnen ne paikat, joista kirjoitan, Laitonen kertoo.

Raakelin äiti Greta ja täti Elisabeth ovat kirjailijan mukaan trilogian hahmoista kiinnostavimpia.

– Greta ja Elisabeth ovat kirjasarjan alussa jo nelikymppisiä, heissä on syvyyttä ja kokemusta, josta oli helppo ammentaa. Nuori Raakel oli vielä alussa vähän tyttömäinen, mutta hänen hahmonsa kasvaa sarjan edetessä. Oli tärkeää antaa hänelle useita tehtäviä ja rooleja, jotta saisin hänen useita kulmia. Jotain samaa meissä on Raakelin kanssa, mutta toisaalta paljon erilaistakin.

Onko siis Raakelin tarina samalla myös Silja-Elisan tarina?

– Tunnen, että kaikissa kirjan naisissa

on jotain minusta. Kirjan kirjoittaminen oli kuin jatkuvaa larppaamista: mitä itse olisin tehnyt 40-luvulla? Olisin varmasti lähtenyt lotaksi, aivan kuten Raakel.

Erytisen paljon palautetta Laitonen on saanut Raakelin inhimillisyydestä ja tekemistään virheistä.

– Se onkin olennainen osa kirjaa: Raakel tekee myös huonoja valintoja. Monesti naishahmot kirjoitetaan niin, että he ovat lähes täydellisiä – kaikki on mahdollista ja virheitä ei juuri tehdä. Halusin kirjoittaa toisin.

### Meistä tuli Raakelin kanssa poliiseja

Silja-Elisa Laitonen on koulutukseltaan poliisi – ja ylpeä siitä. Hän työskenteli poliisina kahdeksan vuotta ennen kuin siirtyi päätoimiseksi kirjailijaksi ja käsikirjoittajaksi. Päätös ei ollut helppo.

– Poliisin työ oli absoluuttinen haaveeni. Se ei ole pelkkä ammatti vaan identiteetti. Tykkäsin työstä valtavasti. En lähtenyt siksi, että se olisi tuntunut vääraltä, kaipaan yhä välillä takaisin. Mutta koen, että kirjoittamieni tarinoiden kautta olen edelleen osa sitä maailmaa.

Ensimmäiset näytelmät ja kirjat syntyivät jo nuorena koululaisena. Myös poliisityön rinnalla kulki rakkaus kirjoittamiseen.

– Poliisissa työskentelin sellaisessa ryhmässä, jossa sain luoda esityksiä erilaisiin sisäisiin juhliimme. Minä käsikirjoitin ja näyttelimme sen jälkeen yhdessä koko työyhteisön kanssa. Se oli aivan upeaa! Kirjoittaminen oli pitkään haave, ja vasta kun miehenni sanoi, että käsikirjoittamistakin voi opiskella, aloin ottaa unelmaani tosissani. Pääsin Metropoliaan opiskelemaan käsikirjoittamista kolmensadan hakijan joukosta parhailla pisteillä.

Myös Raakel, Suviranta-trilogian päähenkilö, päätyy lopulta poliisiksi 1950-luvun Helsinkiin – aikaan, jolloin ammattia ei naisten kohdalla juuri arvostettu. Laitonen on itse myös käynyt armeijan. Tässä kohtaa kirjailijan ja päähenkilön tarinat kietoutuvat. – Kyllä se resonoi. Raakelissa on jotain samaa kuin minussa. Me olemme molemmat olleet siellä, missä ei ole ehkä normaalisti odotettu meidän olevan. Armeijan käyneenä minusta on kiinnostavaa pohtia, miten

sota vaikuttaa naiseen ja miten eri tavalla se on heihin historiassa kirjoitettu.

## Sodan monet kasvot

Silja-Elisa Laitonen ei kaihdakaan sodan ruuvin kuvaamista. Hän halusi näyttää, ettei julmuus aina tule vihollisen suunnasta, myös omat voivat satuttaa omiaan. Laitonen muistuttaa, että vaikka miesten menetetty nuoruus sodassa on ollut näkyvästi esillä, naisten kokemukset jäävät usein taka-alalle.

– Unohdetaan, miten moniin naiseen sota on jättänyt jälkensä. Ei vain rintamalla, vaan myös sen jälkeen.

Trilogian keskiössä ovat naiset ja heidän asemansa paitsi sodassa, myös sen jälkeisessä yhteiskunnassa. Heiltä odotettiin paljon: piti hoivata sodan haavoittamia miehiä, synnyttää uusia sukupolvia, jälleenrakentaa maa – ja samalla väistyä takaisin kodin seinien sisään, kun miesten paikka yhteiskunnassa palautettiin.

– Naiset jätettiin usein yksin lasten kanssa. Jokainen, jolla on lapsia, tietää, ettei se ole helppoa. En ihmettele, että suomalaisista naisista on tullut niin suorituskeskeisiä.

Vaikka kirjasarjassa on kipua ja kovuutta, mahtuu mukaan myös rakkautta. Laitonen pohti, pehmentäisikö se liikaa tarinan rosoisuutta.

– Mutta silloin elettiin kuin viimeistä päivää. Rakastuttiin ja menttiin naimisiin, koska kukaan ei tiennyt, mitä huomina tuo. Raakelin elämään tuleva Voitto tuo mukanaan sekä miesten näkökulmaa että kontrastia, myös miehissä oli paljon heikkoutta ja haavoittuvuutta.

## Lapsuus lastensuojelun varjossa

Nummelassa asuvalla Silja-Elisa Laitosella on kaksi pientä lasta. Äitinä hän haluaa antaa omille lapsilleen tilaa kasvaa omilla ehdoillaan – harrastaa mitä haluavat ja kulkea omia polkujaan. Omasta rankasta lapsuudestaan hän puhuu avoimesti: isällä oli mielenterveysongelmia ja hän oli erilaisissa laitoksissa lähes koko Laitosen lapsuuden ajan, äiti oli alkoholisti. Lapsuus kului lastensuojelun asiakkaana.

– Minut silti pakotettiin lapsena esi-merkiksi balettiin ja pianotunneille, yritet-



Ilveksen korva on Laitosen isoisän vaimolle suunnittelema koru, joka kulkee nyt kirjailijan mukana. – Isoisä oli väkivaltainen juoppo, mutta myös kova liehittelemään vaimoaan. Hän suunnitteli tämän korun mummilleni. Hauska yhteensattuma on, että kustannustoimittajani sukunimi on myös Ilves.

tiin muokata tietynlaiseksi. Äitini rakasti kulttuuria ja työskenteli kirjastossa, hänelle valitsemani poliisin ammatti oli alin mahdollinen vaihtoehto. En halua omia lapsiani pakottaa mihinkään sellaiseen, mikä ei tunnu heidän omaltaan.

Turvattomassa ympäristössä kasvaminen jätti Laitoseen jälkensä, mutta kehitti myös tarkkanäköisyyttä.

– Kun ympärillä tapahtuu paljon raskaita asioita, oppii lukemaan ilmapiiriä pienistäkin merkeistä. Elin pitkälti oman pääni sisällä, tein havaintoja ja loin fiktiivisiä hahmoja. Lapsi, joka kasvaa epävarmassa ilmapiirissä, herkistyy huomamaan asioita, joita muut eivät ehkä näe.

Monet ihmettelevät, miksi 1980-luvulla syntynyt Laitonen kirjoittaa juuri sotahistoriasta. Hän kertoo olleensa aina kiinnostunut historiasta – mutta erityisesti naisten näkökulmasta.

– Sota on niin absoluuttinen paha, että sen rinnalla omat kokemukset tuntuvat pieniltä. Ehkä juuri siksi se vetää puoleensa.

## Omassa rauhassa

Nyt Silja-Elisa Laitonen kirjoittaa kokopäiväisesti. Suviranta-trilogian jälkeen on työn alla uusi kirja, mutta siitä hän ei vielä voi paljastaa yksityiskohtia. Kirjoittajana hän kertoo olevansa sivuorientoinut: al-

kuviikkoina syntyy mahdollisimman paljon tekstiä, loppuviikot kuluvat kirjoituksen läpikäymiseen. Tukena eri vaiheissa on edelleen sama luottoton, kustannustoimittaja Anne Ilves.

Vaikka kirjailijan työ on palkitsevaa, Laitonen sanoo olevansa kiitollinen siitä, ettei tiennyt etukäteen, miten vaikeaa tälle polulle on päästä.

– En tajunnut, miten vaikeaa on päästä edes siihen pisteeseen, että voi kutsua itseään kirjailijaksi. Tulen niin täysin erilaisesta maailmasta. Olen vain mennyt eteenpäin ja luottanut omaan juttuuni. Mukana on ollut myös onnea. Alku ei ollut helppo, mutta päätin jatkaa. Kun ensimmäisestä Valinta-kirjastani tuli palaute korjata noin sadan sivun osuus, totesin kustannustoimittajalleni olevani kuin Suomenhevonen – tulen kyllä maaliin, vaikka vähän hitaammin, hän naurahtaa.

Raakelin tarina on valmis, mutta miehestä hän ei unohdu.

– Raakel kulkee koko ajan mukana. Mietin usein, että olisi hienoa jatkaa tarinaa taaksepäin. Olen tehnyt niin valtavasti taustatyötä, että sen hukkaan heittäminen olisi sääli.

Julkisen kirjoitustyön lisäksi Laitonen kirjoittaa paraikaa omille lapsilleen perhekirjaa, eräänlaista muistikirjaa juurista ja selityksistä.

– Olen itse ainut lapsi, samoin vanhempani. Omat isoäitini ovat melkein 90-vuotiaita. Tietoa on enää niin vähän olemassa, että minulle tulee paniikki siitä, että asiat varmasti jäävät meille muistiin. Kun saa omia lapsia, on tärkeää ymmärtää, miksi on näin ja miksi jotakin on tehty.

Laitonen palaa usein mielessään sodanjälkeiseen Suomeen ja siihen, miten ihmiset jaksoivat kantaa hiljaa taakkojaan.

– Traumoja oli paljon, ja ihmiset olivat sekä henkisesti että fyysisesti uuvuksissa. Silti kulissit pidettiin pystyssä. Nämä ihmiset olivat selviytyjiä.

Hiljaisista selviytyjistä kirjoittaessaan Silja-Elisa Laitonen kertoo samalla myös jotain olennaista itsestään. ❖

---

Kirjoittaja on Pirta-lehden toimitussihteeri. Neljätuntisen haastattelun aikana kirjoittaja ja Silja-Elisa Laitonen kävivät muun muassa tunnin uintilenkillä.

## HETKI RUNOLLE

---

Sinut luon kuuksi joka kiertää kuuta,  
minut luot siksi josta kasvat sinä.  
Miksi lukisin minä mourningjettejä,  
miksi kehoni muuttuisi kuin höyry  
liikkuu aallonpituuksissa liian hiljaa

sulokkaasti kuin ihmistä vanhempi sade  
joka kaatoi suojaseinämät ja purki  
meissä padon ja painovoiman lain  
ja olit kevyt, kevyt kuin kulkeva kivi  
joka ei tunne, ei itseään jätä

ei jätä itselleen rakenteita purettavaksi  
vaan sekoittaa ne ja luo soittimia  
tulvia nopeaa kuumaa kohinaa,  
löydetyn veden mukana  
huuhtoutuvia kieliä



---

*"Katkelmä on runoelmastani Lento (Poesia, 2023). Valitsin laajasta teoksestani juuri tämän kohdan, koska siinä puhutaan luomisesta, purkamisesta, sekoittamisesta ja kielestä. Runouden elävä kieli toimii niin ja kieltä käyttävä ihminen toimii niin: perinteestään tietoisena ja iloisena, silti aina uutta luoden, etsien. Kevyenä ja painavana yhtä aikaa. Uskaltaen, kohisten, kasvaen."*

---

**Virpi Alanen** (s. 1978) on helsinkiläinen kirjailija, joka kirjoittaa sekä runoutta että aforistiikkaa. *Lento* sai vuonna 2024 arvostetun Tanssiva karhu -runouspalkinnon ehdokkuuden. Aiempia runoteoksia ovat proosarunotyylinen *Kunnes luut iloiset* (Enostone, 2022), visuaalinen runoteos *Serendipii* (Lyhyttavara, 2022), antikvaarisesta löytörunoudesta koostuva poesiavihko *Löytöretkue* (Poesia, 2015) sekä esikoisteos *Ystävätär K* (Poesia, 2012). Alasen aforistisia teoksia ovat Kulttuurivihkojen kustantamat *Kaupunkilintu* (2025), *Mahdollisia rakkauslauseita* (2022) ja *Hiilellä piirretty hymy* (2020).

## Äidit vievät rakkauden läpi

**JOS ÄIDIT** johtais maailmaa. Sellaiseen ajatusleikkiin sysäsi laulu, joka valittiin kuluneena kesänä toiseksi kahdesta voittajasta Työnväen Musiikkitapahtuman järjestämässä rauhanlaulukilpailussa. Mitä jos äidit todellakin johtaisivat maailmaa? Voisiko silloin uskoa ihmeisiin ja elää ilman, että elämän edestä pitäisi kenenkään alituisen taistella? Onko äideillä sellainen voima?

Äidin hahmo oli mukana myös siinä laulussa, jonka toinen sanoittaja itse olin ja joka pokkasi jaetun ykkösjajan samaisessa kilpailussa. Laulujen kirjoittaminen on itselleni uusi, kutkuttava laji, kuten on ollut pidemmän fiktion äärellä oleminenkin. Olen nimittäin juuri päästänyt irti ensimmäisestä romaanistani, ja tämän lehden ilmestyessä se on toivottavasti siellä, minne kirjojen toivoo päätyvän, lukijoiden käsissä. Vuosia elin tarinan kanssa kaksin, mutta yhtäkkiä se ei olekaan enää minun. Se luetaan ja koetaan sellaistenkin kokemusten läpi, joista minulla ei ole aavistustakaan.

Myös romaanini keskiössä on äiti, ja kantavana teemana on äidin ja tyttären suhde – se ikaikainen aihe. Ehkä juuri aihe vaikutti siihen, millainen matka esikoisen kirjoittaminen itselleni oli: vuoroin paljastava, intuitiivinen ja primitiivinenkin, vuoroin säntillinen ja järkiperaäinen. Ehkä vähän samaan tapaan kuin äitiyskin on. Jälkikäteen minulla on käsissäni kysymyksiä: Miksi minun oli mentävä niin lähelle, oltava niin armoton? Olinko armoton? Nähdäänkö sieltä se, minkä halusin kertoa?

Odotusten lunastaminen on joskus raastavaa, eikä liene montaa roolia, johon liittyisi niin paljon ja painavia määritelmiä kuin äitiyteen. Hyvän äidin raameissa ei juuri liikkumavaraa ole, ja jos äiti ei syystä tai toisesta pysty kantamaan sitä odotusten lastia, joka äideille on annettu, kantaa hän vääjäämättä epäonnistumisen taakkaa. Se ristiriita aiheuttaa usein elämänmittaisia kipuja, joista kirjoitetaan, tehdään lauluja, maalataan tauluja.

Jotain äitiyden voimasta kertoo se, että äideille annettaisiin ilomielin ohjat kaoottisen maailman rauhoittamiseksi. Äidit hoitavat lapsensa ja he hoitavat maailman,



Kuva Vilja Tamminen

niin me haluamme. Haluamme, että äidit ainakin pitäisivät toivoa yllä, sillä täytyyhän edes heidän; äidit antavat elämän, suojelevat ja välittävät. Siksi he ovat niin valtavia, ja siksi myös odotukset ovat välillä kohtuuttomia.

Poikkean vielä Valkeakosken Työnväen Musiikkitapahtumaan. Kauniin kosken varrella tehdasmiljöön festareilla kuultiin monien suomalaistähtien ohella myös rauhanlaulukilpailun kaikki voitokkaat teokset (siinä kolmannessakin palkitussa kappaleessa mainittiin muuten äiti). Oman työryhmäni rauhanlaulu kurkotti muiden lailla toivoa kohti – sellaiseen todellisuuteen, jossa äidit eivät joutuisi todistamaan, miten oman lapsen elämä menee rikki. Toivon kieliä on monia, ja niiden kautta on yritettävä kannustaa tekoihin ja luoda lisää toivoa: äideille, elonkirjolle, maailmalle. ❖

Kirjoittaja on kulttuurin ja kirjallisuuden ystävä, joka työskentelee kustantajana. Laatikainen on tehnyt useita tietokirjoja, ja häneltä on juuri ilmestynyt esikoisromaanin *Hyvästi itä*.

# *Löytöretkelle ikimetsään*


---

Löydä ikimetsien valtava monimuotoisuus: ei riitä, että olet nähnyt yhden, sillä metsät kehittyvät erilaisiksi eri kasvupaikoilla ja eri puolilla Suomea. On olemassa valoisia harjumetsiä, satumaisen reheviä lehtoja, muurainkorpia ja heleitä tunturikoivikoita.

Teksti **Sirkka-Liisa Mettomäki**, kuvat **Teemu Saloriutta**

---

*”Luonnonmetsät ovat käyneet monille suomalaisille vieriksi.”*



Kirjaidea sai alkunsa Suomussalmen Mürhisalon ikimetsissä.



Päivi Mattila ihailee palokantoa Rasvasuon-Kitkasuon soidensuojelualueella Nurmeksessa.

## *”Jokainen luonnonmetsä on ainutlaatuinen.”*

**E**npä usko koskaan käyneeni metsässä, joka olisi säästynyt ihmisen käden jäljiltä jopa vuosikymmeniä. Asun kaupungissa, ja on täälläkin pieniä metsäplänttejä, jotka on jätetty luonnontilaan, mutta kokonainen luonnonmetsä on vielä kokematta.

Mikä oikein on ikimetsä, ja missä niitä on? Päätin kysyä asiantuntijoilta eli **Päivi Mattilalta** ja **Teemu Saloriutalta**, joilta on juuri julkaistu teos *Retki ikimetsään. Kohteet ja vinkit luontoon lähtijöille* (SKS 2025).

Mikä on luonnonmetsä?

– Luonnonmetsällä tarkoitetaan metsää, jonka kehitykseen ihminen ei ole puuttanut pitkään aikaan. Sen sijaan metsä on saanut kasvaa ja uudistua omilla ehdoillaan. Luonnonmetsän puut ovat yleensä monen ikäisiä ja lajisia, pieniä ja suuria. Puuston tiheys vaihtelee. Metsässä on runsaasti kuollutta puuta. Varsinkin runollisessa kielenkäytössä käytetään myös sanoja aarniometsä ja ikimetsä, kertovat Päivi Mattila ja Teemu Saloriutta.

– Suomen vanhimmat metsät ovat noin 10 000-vuotiaita. Puusukupolvet ovat jääkauden jälkeen tietysti tulleet ja menneet, mutta ikimetsän lahoppujat kumo voi ulottua katkeamatta tuhansien vuosien päähän.

Mistä saitte idean tehdä kirjan nimen omaan ikimetsästä?

– Tämän voimme kertoa tarkasti: olimme patikoimassa Murhisalon luonnonsojelualueella Suomussalmella, aivan itärajan kupeessa. Murhisalo on Suomen ainoiden vienankarjalaisten kylien elinpiiriä. Pitkospuut johdattivat meidät vanhaan kuusikkoon. Teemu alkoi pohtia ääneen, että kattavaa retkeilykirjaa Suomen ikimetsistä ei ole olemassa, mutta tarvetta sille olisi, koska luonnonmetsät ovat käyneet monille suomalaisille vieraiksi, muistelee Päivi Mattila.

### **Luonto vs. talous**

Metsillä on virkistyskäytön lisäksi myös taloudellista merkitystä. Moni saa elan-

tonsa suoraan tai välillisesti metsästä. Luonnonmetsien vastakohtana puhutaan talousmetsistä.

Päivi Mattila ja Teemu Saloriutta, miten metsänomistaja voisi tukea metsäluonnon hyvinvointia?

– On selvää, että valtaosa Suomen metsistä tulee jatkossakin olemaan puun- tuotantokäytössä. Avohakkuisiin perustuva jaksollinen metsänkasvatus on edelleen valtavirtaa, mutta jatkuvapeitteinen kasvatus on pehmeämpi vaihtoehto, jossa metsä säilyy koko ajan puustoisena.

– Uusimmissa talousmetsien luonnonhoidon suosituksissa mainitaan esimerkiksi lahopuiden säästäminen, vesistöjen suojavyöhykkeet, säästöpuuryhmät ja suojatiheiköt.

– On kuitenkin vaikea täysin yhdistää metsätaloutta ja luontoarvojen säilyttämistä, koska tuottoisa metsätalouden harjoittaminen edellyttää, että metsästä poistetaan paljon puita ja puut hakataan melko nuorina. Keskimäärinhän männyt kaadetaan etelässä noin 80-vuotiaina, >



Salon Vaisakossa pääsee ihaillemaan lehtomet-  
sää, jota koristavat jykevät vanhat tammets.

mutta ne voisivat elää noin 300-vuoti-  
aiksi, parhaimmillaan 500-vuotiaiksikin.

## Onko peli jo menetetty?

Ilmaston muuttuminen on tosiasia. Huo-  
len pitäminen monimuotoisesta luonnos-  
ta, metsistä, valtameristä ja puhtaasta  
vedestä on meidän ihmisten vastuulla.

Mitä ryhtyisitte nyt tekemään, jotta  
metsiemme monimuotoisuus ei ainakaan  
vähenisi, vai onko peli jo menetetty?

– Valtio omistaa 26 % Suomen metsis-  
tä, ja metsätalouden piirissä on edelleen  
satoja tuhansia hehtaareja arvokkaita  
valtion metsiä, joiden luontoarvot ovat  
suuret. Suojelua tulisi lisätä ensi sijassa  
näissä kaikkien suomalaisten yhteisissä  
valtion metsissä. Myös kunnat voisivat  
suojella omistamiaan metsiä. Nykyisin yhä  
useampi yksityinen metsänomistajakin on  
kiinnostunut suojelemaan luontoarvoil-  
taan rikkaita metsiään.

– Hyvä uutinen on, että metsät kyllä  
ennallistuvat ja luonnontilaistuvat, kun  
ne jätetään rauhaan. Jo 50 vuodessa ta-  
pahtuu paljon ennallistumista, joten jos  
meidän sukupolvemme päättää nyt sääs-  
tää Etelä-Suomessakin nykyistä laajem-  
pia alueita, lapsenlapsemme pääsevät  
retkeilemään suurissa luonnonmetsissä.  
Luonnonmetsät ovat myös tuhteja hiiliva-  
rastoja, joten niitä suojelemalla hillitään  
samalla tehokkaasti ilmastonmuutosta.

## Mennään metsään

Aikanaan metsä on ollut suomalaisille  
sekä suoja että ravinnon ja tarvittavien  
materiaalien paikka, mutta myös vaaran  
paikka, jossa voi joutua petojen saaliik-  
si tai metsän peittoon. Nykyisin ihmiset  
hakevat metsäretkiltä mielenrauhaa ja  
luontoelämyksiä.

– Halusimme tehdä tämän kirjan, kos-  
ka tahdomme mahdollisimman monien  
suomalaisten näkevän omin silmin, mi-  
ten upeita ja arvokkaita luonnonmetsät  
ovat. Ikimetsiä on nykyisin jäljellä todella  
vähän, joten on kuitenkin tiedettävä tar-  
kasti, minne kannattaa lähteä retkelle.  
Esimerkiksi Seitsemisen kansallispuis-  
tossa on osattava suunnata Multiharjun  
aarnimetsään ja Kurjenrahkan kansallis-  
puistossa Pukkipalon polulle. Kirjassamme  
esittelemme reilut 30 kohdetta ikimetsä-  
retkeä kaipaaville.

– Toisin kuin joskus väitetään, luon-  
nonmetsät ovat lähes aina varsin help-  
pokulkuisia. Lähes kaikissa kirjassamme  
esiteltävissä metsissä kulkee merkitty  
retkeilyreitti, joten niissä ei tarvitse pelätä  
eksymistä. Suurin osa Suomen ikimetsistä  
sijaitsee idässä ja pohjoisessa, mutta löy-  
tyy Länsi-Suomesta ja etelärannikoltakin  
pieniä aarnimetsiä.

## Etukäteen ei voi tietää

Päivi Mattila ja Teemu Saloriutta lupaavat,  
että villinä ja vapaana kehittyneessä luon-  
nonmetsässä saa kokea löytöretkeilijän  
riemua. Ikimetsä houkuttelee kulkemaan  
yhä syvemmälle ja syvemmälle, nouse-  
maan vielä seuraavallekin mäelle, koska  
maisema on tavattoman monimuotoinen.

– Voi olla, että vastaan tulee jykeviä  
kilpikaarnaisia mäntyjä tai rehevä suur-  
saniaisten reunustama puronotkelma.  
Kelopuissa on tikan hakkaamia koloja.  
Maassa makaa sammaloituneita lahopui-  
ta. Evästauolla kulkija huomaa yhtäkkiä,  
ettei olekaan metsässä yksin, vaan oksalta  
katselee metsän pikku tonttu, hiippalak-  
kinen työttötiainen. Pohjois-Suomessa  
erämaan tunnun sinetöi kuukeli.

– Jokainen luonnonmetsä on ainut-  
laatuinen. Kun metsään saapuu ensim-  
mäistä kertaa, uteliaasta retkeilijästä ei  
koskaan tunnu siltä, että hän on nähnyt

samanlaisen paikan jo monesti ennenkin.  
Etukäteen ei voi tietää, mitä juuri tässä  
metsässä tulee vastaan.

## Kirjoittajien tämpit

Päivi Mattila kertoo, että hän tutustui  
Kainuussa Paljakan luonnonpuiston leh-  
tometsään, joka oli keskikesällä suorasa-  
taan eksoottinen elämys. Tuo metsä on  
hyvin rehevä, ja heinäkuussa kotkansii-  
vet ja sinivalvatit ulottuivat häntä rinnan  
korkeudelle.

– Muistan vahvasti myös Urho Kekko-  
sen kansallispuistossa ihailmani käppy-  
räiset ikimännyn. Metsäekologisen tutki-  
muksen perusteella tiedetään, että jotkut  
alueella kasvavat männyt ovat eläneet  
huimat 800 vuotta. Oli jännittävää miettiä,  
mahtoiko joku minun näkemistäni puista  
kenties olla aivan yhtä iäkäs.

Valokuvaajana Teemu Saloriutta taas  
inspiroi ikimetsien loputon vaihtelevuus,  
ja vuodenaikojen vaihtelu tuo kuvaami-  
seen oman lisänsä.

– Fanitan erityisesti tammikuun tykky-  
lunta pohjoisen vaarakuusikoissa ja tou-  
kokuun vehreyttä etelän lehdossa. Kirjaa  
tehdessä vaelsin kahden viikon ajan Lapin  
laajimmalla ikimetsävyöhykkeellä. Lähes  
koko 200 kilometrin matkan sain kulkea  
metsissä, joissa ei näkynyt hakkuiden jäl-  
kiä. Vaelluksen päätyttyä mielen valtasi  
kiitollisuus: suurten luonnonmetsien aika  
ei ole sittenkään vielä ohi! ❖



Pyy viihtyy paremmin pienaukko- tai poiminta-  
hakuilla käsitellyissä talousmetsissä, joissa on  
myös lehtipuuta kuin tasaikäisissä yhden puu-  
lajin metsikoissa.

## SIVELTIMENVETOJA

Teksti ja piirros **Minna Pyykkö**

### **Mäyrien poluilla**

Miltä metsä tuoksuu ja tuntuu mäyristä?

Haistavatko ne jo ilmassa syksyn tuntua?

Mäyrät elävät hajujen maailmassa.

Joskus voi metsäpolulla törmätä touhukkaaseen mäyrään,  
joka ei ole huomannut vastaantulijaa.

**Minna Pyykkö** on helsinkiläinen luontotoimittaja ja taidemaalari, jolle luonto tarjoaa loputtomasti innoituksen aiheita.

# Uusi elämä vanhoille aarteille

Kalevala Pidetty antaa uuden elämän käytetyille ja käyttämättä jääneille Kalevala-koruille.

Teksti **Lotta Nikkinen**, kuvat **Kalevala Koru**

**K**alevala Pidetty-secondhand-palvelu syntyi vuonna 2022 Kalevala Korun panostaessa vastuullisuuteen ja kiertotalouteen. Yritys halusi tarjota korujen valmistajana oman kanavan korujen kierrättämiselle. Erityisesti nuoret kuluttajat arvostavat mahdollisuutta löytää laadukas tuote käytettynä, ja Pidetty on houkutellut heitä Kalevalan asiakkaiksi yhä enemmän.

Koruasiantuntija **Ville Jokela** Kalevala Korusta on tyytyväinen palvelun suosioon.

– Ryhdyimme viitisen vuotta sitten pohtimaan, että meillä pitäisi olla tämän kaltainen palvelu. Halusimme olla ajan hermolla, ja secondhand on ollut pitkään kasvava kaupan ala. Halusimme myös tarjota helpon ja selkeän tavan omien korujen kierrättämiseen: meillä on yksinkertainen hinnasto, josta asiakas näkee, kuinka paljon koruista hyvitetään.

## Pidetty menestyy ja kasvaa

Ville Jokela myöntää suhtautuneensa aluksi hieman varauksella ajatukseen myydä käytettyjä Kalevala-koruja valmistajan



omissa kanavissa, sillä koruja oli jo pitkään vaihdettu ja myyty sosiaalisessa mediassa, kirpputoreilla ja vanhojen tavaroiden liikkeissä. Epäilyistä huolimatta Pidetty-palvelu osoittautui nopeasti menestykseksi ja ylitti kaikki odotukset.

Toiminta käynnistyi Kalevalan out-

let-myyvälässä, jossa palvelu hiottiin toimivaksi. Palvelu laajeni Kalevala-verkkokauppaan sekä -myymälään Keskuskadulla. Käytettyjä koruja palautetaan eniten Postin kautta. Suosion kasvaessa katseet on käännetty myös kansainvälisille markkinoille: tavoitteena on tuoda Pidetty-korut verkkokaupan kautta myös ulkomaisten asiakkaiden ulottuville.

## Vuosikymmenestä toiseen

Pitkän historian aikana valmistetut Kalevala-korut on tehty kestäväksi aikaa, ja se näkyy Pidetty-valikoiman laadussa. Ville Jokela muistelee hymyillen erästä asiakasta, joka ihasteli ”olette te mahtava yritys, kun myytte korunne useaan kertaan!”

Kommentti kiteyttää Kalevala-korujen kestävyuden ja ajatuksen siitä, että ne siirtyvät sukupolvelta toiselle.

– Kalevala-koru on niin hyvä ja laadukas, että sen voi huoletta myydä useamman kerran, Jokela toteaa.

Secondhand-palvelu on tuonut Kalevala Korun valikoimaan aivan uudenlaista syvyyttä. Ville Jokela kertoo, että vuodesta

1937 lähtien Kalevala Koru on valmistanut yli 2000 erilaista korumallia, joista vain murto-osa on tällä hetkellä tuotannossa. Pidetty-palvelun ansiosta osa näistä jo poistuneista malleista palaa jälleen asiakkaiden ulottuville.

– Kultaseppämme huoltavat käyetyt korut uudenveroisiksi ja meillä on nyt mahdollisuus saada myyntiin koruja malleista, joita emme enää uusina koruina valmistata.

### Tarinoiden äärellä

Korut kantavat tarinoita ja siirtyvät sukupolvelta toiselle. Kalevala-korut tunnetaan sekä omista että kantajiensa tarinoista, ja secondhand-konsepti tuo nämä esiin vahvemmin kuin koskaan. Myymälöissä Pidetty-koruja vastaanotettaessa kuullaan usein kertomuksia aiemmista omistajista, lahjoista ja elämänvaiheista, joita korut ovat kuljettaneet mukanaan. On sykähdyttävää huomata, kuinka paljon merkityksiä,

muistoja ja tunteita voi kätkeytyä pieneen koruun – ja kuinka ne jatkavat matkaansa uuden omistajan mukana.

Yrityksen laaja koruarkisto saa Pidetty-palvelun ansiosta uusia täydennyksiä. Joskus asiakkaalta saapuu koru, jota ei edes löydy arkistosta – esimerkiksi 1930-luvun leimoilla varustettu harvinaisuus. Vanhimmat korut ovat lähes poikkeuksetta erinomaisessa kunnossa, mikä kertoo niiden kestävydestä ja arvostuksesta.

Myös yrityksen sisällä Pidetty on tuonut paljon iloa tekemiseen. Monesti Pidetty-lähetyksiä purettaessa harvinaisia korulöytöjä käy ihastelemassa useat eri silmäparit.

– Pidetty-palvelusta on tullut meille paljon positiivista palautetta. Se on ollut liiketoimintaa kasvattava ja kehittävä hanke, joka myös koskettaa tavalla tai toisella lähes kaikkia työntekijöitämme. Kun paketista aukeaa joku todellinen harvinaisuus,

niin käymme usein näyttämässä sitä ympäri seppien salia, jossa ihastelemme korua yhdessä, Ville Jokela kertoo. ❖

### Miten Pidetty toimii:

Pidetty-palvelu on turvallinen, helppo ja vaivaton tapa laittaa Kalevala-korut kiertoon.

- Tuo pidetyt Kalevala- ja Lapponia-korusi Keskuskadun myymälään, tehtaan yhteydessä sijaitsevaan Outlet-myymälään tai postita ne maksutta Kalevala Korulle.
- Koruista annetaan hyvitykseksi Kalevala-lahjakortti, joka on vuoden voimassa.
- Palveluun otetaan hopea- ja pronssi-koruja.
- Kultaa ei oteta vastaan.
- Hyvityshinnaston löydät [kalevala.fi](http://kalevala.fi) -verkkosivuilta.

## Pidetty-etu kalevalaisille naisille

Löytyykö sinulta käytettyjä Kalevala- tai Lapponia-koruja? Nyt saat niistä tavallista suuremman hyvityksen!

**Nyt sinulla on mahdollisuus saada lahjakorttina 30 % isompi hyvitys** palauttamistasi Kalevala- ja Lapponia-koruista. **Etu koskee jäsenmaksunsa maksaneita jäseniä.** Etu on voimassa **31.10.2025** asti.

Voit palauttaa korut:

- **Postitse:** Lisää mukaan korujen lukumäärä, yhteystietosi (nimi, puhelinnumero, sähköposti) ja maininta jäsenyydestä. Käytä **Postin palautustunnusta 600181** ja lähetä osoitteeseen: **Kalevala Koru Oy / Pidetty**  
Hankasuontie 11 A, 00390 Helsinki
- **Palautus myymälöihimme Helsingissä:** Kalevala-myymä, Keskuskatu 3 sekä Kalevala Outlet, Hankasuontie 11 A.

Hyvitykseksi koruistasi saat Kalevala-lahjakortin, joka on voimassa 12 kk ja käy maksuvälineenä Kalevala-verkkokaupassa sekä -myymälöissä Helsingissä.

Olemme keränneet, huoltaneet ja myyneet jo yli 15 000 Kalevala Pidetty -secondhand-korua. Etsimme uuden kodin myös sinun koruillesi. Laitetaan yhdessä Kalevala-korut kiertämään!



# *Kun koru kertoo tarinaa*

## - Rautakauden perintö elää Kalevala Korun nykymuotoilussa

Kuvittele nainen yli tuhannen vuoden takaa. Hän seisoo ylväänä, puettuna villavaippaan ja rintaa koristavat näyttävät soljet ja ketjut. Ne eivät ole pelkkiä koristeita – ne kertovat asemasta, identiteetistä ja ajasta, joka elää yhä koruissamme. Mutta kuinka tällainen historia siirtyy nykypäivän koruihin?

Teksti **Miia Karhula**, kuvat **Kalevala Koru**

**R**yhdyin tutkimaan pro gradu -tutkielmassani rautakauden koruja ja niiden kulttuurista perintöä Kalevala Koru Oy:n tuotannossa. Kiinnostukseni historiallisiin koruihin ja niiden rautakauden aikaisten valmistusmenetelmien tutkimiseen kumpuavat kultasepäanalasta, jolla olen työskennellyt pitkään, mutta myös halusta ymmärtää, miten historia vaikuttaa nykypäivän korumuotoiluun ja kuinka sen avulla voidaan luoda jotain uutta ja merkityksellistä tähän päivään.

### **Hautalöytökoruista nykypäivän muotoiluun**

Jo kandidaatintutkielmassani perehdyin rautakauden muinaispukukoruihin, niiden ajallisiin ja alueellisiin eroihin, symboliikkaan ja pohdintaan valmistustekniikoista. Huomasin, että aihetta – etenkin nykyko-



rujen suhdetta historiallisiin koruihin – oli tutkittu varsin vähän. Niinpä päätin jatkaa aiheen parissa myös maisterivaiheessa.

Pro gradu -tutkielmani toteutin monimenetelmällisenä kvalitatiivisena tapaustutkimuksena. Haastattelin Kalevala Korun suunnittelijoita ja työntekijöitä se-

kä analysoin alkuperäisiä esihistoriallisia koruja ja niistä inspiraationsa saaneita nykykoruja. Tarkastelin myös, miten jokin koru on siirtynyt aikakaudesta toiseen muuttuen joskus hyvinkin voimakkaasti, mutta säilyttäen silti olennaisia osia alkuperäisestä, rautakauden aikaisesta korusta.

### **Menneisyyden ja nykyisyyden vuoropuhelu**

Kalevala Koru on suomalaisessa yritys- ja kulttuurimaisemassa poikkeuksellinen toimija. Se ei ole vain koruyritys, vaan osa kulttuuriperinnön jatkumoa. Sen mallistossa elävät tarinat, jotka ovat saaneet alkunsa hautalöydöistä, kansanperinteistä ja historiallisista esineistä.

Monet tunnetuista koruista, kuten *Amuletti*-korut tai *Louhetar*-sarja, pohjautuvat rautakauden esikuviin. Korut



*"Kalevala Koru säilyttää,  
mutta myös uudistaa  
kulttuuriperintöämme."*

eivät kuitenkaan ole museoesineiden kopioita, vaan tulkintoja. Niiden suunnittelussa yhdistyy tieto historiallisesta korusta, materiaalin ymmärrys ja nykypäivän estetiikka.

Minua kiinnosti, miten tällainen tulkintaprosessi etenee ja myös se, mitä se kertoo meille käsityökulttuurista, käsityön tekemisestä ja muotoilusta.

## Menneisyyden nainen katsoo minua korusta

Rautakauden korut olivat useimmiten pukukoruja – esineitä, joilla kiinnitettiin viitta, hame tai esiliina osaksi arkipukeutumista. Ne eivät kuitenkaan olleet vain käytännön tarpeita palvelevia esineitä, vaan myös viestinkantajia. Korut ilmaisivat kantajansa yhteiskunnallista asemaa, perhesiteitä ja sukupuoleen liittyviä rooleja, ja niihin liitettiin usein myös suojelevia tai onnea tuovia merkityksiä. Näin koru oli samalla sekä henkilökohtainen viesti, jossa yhdistyi käytännöllisyys, estetiikka ja identiteetti.

Kalevala Korun nykyiset korumallit jatkavat tätä pitkää kulttuurista jatkumoa. Yrityksen juuret ulottuvat 1930-luvulle, jolloin Kalevalaisen naisen muistomerkkiyhdistys eli nykyinen Kalevalaisten Naisten Liitto ry keräsi varoja suomalaisen kulttuuriperinnön vaalimiseen julkaisemalla Kalevalan Riemuvuoden 1935 kunniaksi koruja muinaisten esikuvien pohjalta. Tavoitteena oli tehdä näkyväksi erityisesti naisten osuutta kansanperinteen kantajina ja kulttuurisen muistin säilyttäjinä – teema, joka kulkee hiljaisesti mukana myös Kalevala Korun nykyisessä tuotannossa.

Vaikka nykykorut ovat muodoltaan ja käyttötarkoitukseltaan erilaisia kuin muinaiset esikuvansa, ne kantavat edelleen mukanaan yhteyttä menneisyyteen. Ne eivät ole pelkästään koristeita, vaan kertovat hiljaista tarinaa suomalaisesta

kulttuurista, perinteestä ja elämän jatkuvuudesta. Kun nykypäivän käyttäjä valitsee korun, hän tuo esiin jotain omasta identiteetistään – ei ehkä tietoisesti viitaten historiaan, mutta kantaen mukanaan sen muotoja, symboleita ja hiljaista viestiä.

Menneisyyden nainen ei siis ole vain museoesine tai historiallinen hahmo. Hän katsoo meitä takaisin korusta ja muistuttaa, keitä olemme ja mistä tulemme. Näiden korujen kautta suomalaisuus saa näkyvän ja arvokkaan muodon, yksilöllisen ja yhteisen, perinteisen ja modernin.

## Koru kulttuuriperintönä – elävää ja uudistuvaa

Yksi tutkimukseni keskeisistä löydöistä oli se, kuinka Kalevala Koru ei pelkästään säilytä kulttuuriperintöämme, vaan uudistaa ja elävöittää sitä. Haastateltavat kuvailivat, kuinka historiallinen lähde toimii suunnittelun lähtökohtana, mutta muuntuu prosessin aikana nykypäivän koruksi, joka puhuttelee ja palvelee tämän ajan käyttäjiä. Tällainen työ vaatii käsityötaitoa, historiantuntemusta ja luovuutta. Samalla se rakentaa siltia aikakausien välille.

Koru ei ole vain esine, vaan myös kertomus menneistä ajoista ja sellaisen suunnittelu ja valmistaminen on siten mielestäni vahva kulttuurinen teko.

Käsityötieteen näkökulmasta tämä on erityisen kiinnostavaa. Se osoittaa, miten historialliset käsityömenetelmät ja muotokieli voivat edelleen elää modernissa kaupallisessa tuotannossa. Korumuotoilu ei siis tässä ole vain estetiikkaa, vaan myös kulttuuriperinnön tulkintaa ja jatkamista.

## Muinaiset muodot – tulevaisuuden inspiraatio

Tutkimukseni perusteella on selvää, että koru voi olla paljon enemmän kuin koriste. Se voi olla siltä aikakausien välillä, identiteetin ilmaisemista ja kulttuurinen teko.

Rautakauden perintö elää Kalevala Korun kautta – ei vain muistona, vaan osana tämän päivän elämää.

Ehkä juuri tämän vuoksi koru on niin voimakas esine. Se kulkee mukana, ihoa vasten, usein näkymättömänäkin mutta kuitenkin merkityksellisenä. Se voi kantaa mukanaan tuhansien vuosien historiaa ja silti kertoa jotain juuri tästä hetkestä. ❖



## KARJALAINEN NAUHAPUNOS- JA LOUHETAR-KORUSARJA: esimerkki rautakautisen esikuvan muuntautumisesta nykypäivän käyttäjille

Louhetar-korusarjassa on ollut huomattavaa moninaisuutta korujen uudelleen tulkinnoissa. Alkuvaiheessa korut olivat hyvin uskollisia historiallisille esikuville, mutta muotokieli ja käyttötavat ovat ajan myötä kehittyneet.

Ketjunnakannattimen perusajatus on kuitenkin säilynyt korumalleissa 2020-luvulle saakka, jolloin Louhetar-korusarja esiteltiin.

Louhetar-korusarja luo modernin tulkinnan nauhapunoksesta: ketjunnakannattimet muodostavat lukon, jonka ansiosta korua voi käyttää eri tavoin, esimerkiksi pitäen koristeet edessä, takana tai sivulla. Sarjaan kuuluu myös aikakauteensa tyypillisiä malleja, kuten kaulaa myötäilevä lyhyt, niin kutsuttu choker-kaulakorun, rannekoruja, heloja ja erikokoisia korvakoruja.

Vaikka Louhetar-korusarjan yhteys rautakautiseen esikuvaan on tunnistettavissa, sen kulttuurinen merkitys on muutunut ja muovautunut uuteen muotoon.

Kirjoittaja on työskennellyt Kalevala Korussa vuodesta 2010. Hän on myös käsityöopettaja, ja hänen vastavalmistunut pro gradu -työnsä löytyy Helsingin yliopiston avoimesta julkaisuarkistosta HELDASTA.

## Coolcation vai seksihelle?

**KESÄN LÄMPÖ** hellii vielä, kun kirjoitan tätä kolumnia. Puutarhassa kasvava kirsikkapuu ei jostain syystä tehnyt tänä vuonna juurikaan hedelmiä, eikä Lapissakaan hillasato ole ollut entisensä. Myös mustikat ovat kärsineet kuivuudesta.

Vietin suuren osan kesästä Lapissa, ja minua ilahduttivat erityisesti etelästä kantautuneet varhaiset kantarellisaaliit. Meillä kantarelleja ei vielä kasva – eikä toivottavasti ilmastonmuutoksen myötä koskaan kasvakaan. Lankojen värjäämiseen sieniä kyllä riittää, ja jotkut poimivat niitä myös syötäväksi.

Aikoinaan opin kotona, että meillä porot syövät sieniä, ja me ihmiset sitten poroja. Täällä etelässä se on hieman toisin: olen ystäviltäni oppinut tavan kerätä sieniä syksyisin. Koska poimia saa vain tuttuja ruokasieniä, koriini päätyvät ainoastaan suppilovahverot, lampaankäävät ja kantarellit.

Mutta syksy on taas käsillä, ja ainakin osalla meistä kellarit ja pakastimet ovat täynnä satokauden tuotteita. Pidän kyllä syksystä, vaikka kevät on minulle mieluisin vuodenaika. Syksyllä voi nauttia vaikkapa upeista ruskan väreistä, pimenevistä illoista ja kynttilänvalosta. Joskus vielä muutaman päivän kestävä intiaanikesä – eli syyskylmien jo alettua tullut lyhyt lämpöjakso – ilahduttaa tai vihastuttaa niitä, jotka joutuvat työn vuoksi ahtautumaan sisätiloihin.

On ollut mielenkiintoista seurata tätä uutta sääsänastoa. Suomea ovat nyt kesällä hellineet tai kurittaneet ainakin heinäkuussa kuumat kesäsääät, ja se on saanut monet toimittajat keksimään aivan uusia sanoja kuvaamaan säätiloja. Uutta sanastoa on kehitetty etenkin sään ääri-ilmiöitä varten. Sama ilmiö nähtiin talvella, kun puhuttiin lumi- tai pakkasinfermosta. Nyt vain puhuttiin esimerkiksi helle- tai kärstyskupolista, tai jopa seksiheltestä. Kotus, eli Kotimaisten kielten keskus, listasi näitä sään ääri-ilmiöitä kuvaavia sanoja jo vuonna 2018.

Reilun kuukauden helleputki on monesta tuntunut ennenkuulumattomalta, ja ihmiset ovat sanojen lisäksi keksineet erilaisia tapoja viilentää oloaan. Tosin kylmän kevään jälkeen osa matkasi eteläisen Euroopan helteisiin, joissa miltei 40 asteen lämpötila ja metsäpalot olivat heitä odottamassa.



Ilmastonmuutoksen merkit näkyvät eri tavoin eri paikoissa. Kun esimerkiksi Provencessä, Marseillen lähellä, riehuvat valtavat metsäpalot ja uhkasivat ystäväni kotia, Lapissa alkukesä oli viileä ja sateinen. Siellä lämpötila pysytteli ainakin heinäkuun alkuun asti kymmenen asteen tienoilla, ja öisin se laski lähelle nollaa.

Miten hyvä olisikaan ollut kutsua Lappiin kaikki kärstyskupolien ja muiden ilmastonmuutoksen koettelemat ihmiset viettämään coolcationia! Sana on yhdistelmä sanoista *cool* eli viileä ja *vacation* eli loma. Osa Pohjoismaista on jo ottanut viileämmän ilmaston mainosvaltikseen. Jotkut hotellit mainostavatkin sopivansa myös paikallisille hellepakolaisille. Lapin kesällä suhteellisen tyhjä hihtokeskukset voisivat hyvin tarjota lomailijoille viileä ja miellyttävät olosuhteet, ja samalla mahdollisuuden nauttia viikkokausia kestävästä yöttömästä yöstä.

Se tulee taas ensi vuonna. Siihen asti voimme nauttia kauniista syksystä.. ❖

---

Kirjoittaja on turkulainen etnologian emerita professori, joka viettää paljon aikaa myös Lapissa Lompolon erämaakylässä. Hän pitää avarista maisemista ja vaeltamisesta.



# *Nokkoskuitu* – menneisyyden ja nykyajan materiaali

---

Nokkoskuidun muokkaus on hyvä opastaja käsityön lähteille. Nokkonen on ikivanha kuitukasvi, jonka käytöstä tekstiilimateriaalina on arkeologisia ja kirjallisia todisteita sekä museoissa säilyneitä vaatteita.

Teksti ja kuvat **Riikka Platonova**

---

**T**aito valmistaa vaate luonnonkuiduista omin käsin on tekstiilityön perusta. Tekstiilin valmistus alkaa lanka-ainesten hankinnasta. Asia on oikeastaan aivan yksinkertainen ja se kiehtoo nykyajan ihmistä, mutta työhön ryhdyttäessä moni kokee sen kuitenkin vaikeaksi. Mistä se mahtaa johtua? Saa-tiinhan ennen tehtyä isot määrät kankaita, joiden ainekset oli itse muokattu ja kehrätty.

## Miksi nokkonen?

Museoviraston kokoelmassa on **I. K. Inhan** keräämiä vienankarjalaisia tekstiilejä, joiden joukossa FT **Jenni Suomela** on todennut olevan myös nokkoskangasta. Pohjoisilla alueilla nokkonen on ainoa merkittävä luonnonvarainen kuitukasvi. Pellavan ja puuvillan käytön yleistyttyä sen käyttö on ollut vähäistä, mutta elpyi ajoittain etenkin pula-aikoina.

Luoteis-Siperian suomalais-ugrilaiset kansat tekivät nokkosesta sekä pyydyksiä että kangasta ainakin 1800-luvun loppuun asti. Suomalaiset tutkimusmatkailijat toivat Siperiasta nokkosen muokkausvälineitä, nokkosta rihmana, kankaana ja kuituna, nokkosrihmasta tehtyjä pyyntivälineitä ja nokkostekstiilejä. Nämä hyvin yksinkertaisilla työkaluilla luonnonvaraisesta kasvista kudotut vaatteet herättivät minussa kiinnostuksen yrittää tehdä itsekin



*”Langan valmistaminen vaatii työtä,  
mutta vaivanpalkaksi saa muutakin kuin pelkän tuotteen.”*

jotain yhtä kaunista ja kestäväää, ja päästä jyvälle ikivanhoista taidoista.

### Tunne omavaraisuudesta

Langan ja kankaan valmistaminen vaatii paljon työtä, mutta vaivanpalkaksi saa paljon muutakin kuin pelkän tuotteen: koko olemusta ravitsevan tuntemuksen yhteistyöstä luonnon kanssa. On ihmeellistä kokea, kuinka luonnosta kerätty kasvi muotoutuu omissa käsissä tekstiiliksi, oman kulttuurin ilmaisuksi.

Käsillä tekemiseen liittyy tunne omavaraisuudesta ja itsenäisyydestä. Tämä on erityinen kokemus nykyajan ihmiselle, jonka lähes kaikki toiminta perustuu rahaan – ostamiseen, myymiseen, lukuisiin välikäsiin. Omin käsin tekeminen luo turvallisuuden tunteen, palauttaa ihmisen juurilleen ja liittyy sukupolvien ketjuun, vaikka käsityö ei enää olisikaan välttämättömyys vaan harrastus. Käsityön valmistaminen lähiluonnon kasvista havainnollistaa ihmisen kiinteän suhteen luontoon: ihminen on riippuvainen luonnosta, ja sen kanssa on pysyttävä tasapainossa ja sovussa. Riippuvaisuudesta ja vastuusta huolimatta ihmiselle jää suuri vapaus: vapaus toimia itse, vapaus välikäsistä ja muotivirtauksista. Loppujen lopuksi on kyse elämän perusasioista ja -taidoista. Tästä kaikesta kumpuaa syvä tyytyväisyyden ja kiitollisuuden tunne siitä, mitä luonto ja perimätieto antavat.

### Kasvista kankaaksi

Kuitujen muokkaus alusta asti langaksi voi tuntua vaikealta ja työläältä, vaikka perustaito olisikin tiedossa ja hallussa. Suuri osa vaikeuksista johtuu kokemuksen ja totumuksen puutteesta. Nykyään moni kotityökin tehdään koneilla, minkä takia kätevyys ei ole samalla tasolla kuin entisaikojen ihmisillä. Monilta voi myös puuttua kärsivällisyyttä hitaasti valmistuvan työn tekemiseen.

Kun aloin 2000-luvun alussa perehtyä nokkoseen, tietoa siitä löytyi hyvin vähän, joten paras tiedonsaantikeino oli alkaa tutkia sitä itse kokeilemalla kaikkia mahdollisia muokausmenetelmiä eri vuodenaikoina. Tuloksena syntyi kirja ja nokkos-tekstiilejä, joita olen esitellyt näyttelyissä.

Elokuussa kerätyt nokkosen varret on parasta käsitellä pellavan tapaan: ne liotetaan, kuivatetaan, loukutetaan, lihdataan ja harjataan. Liotus ei aina ole välttämätöntä, vaan yleensä muokkaus onnistuu hyvin ilman sitäkin. Myöhäissyksyllä ja talvella kerätyjä nokkosia ei lioteta, koska luonto on jo heikentänyt kuoren vaha- ja liima-aineet. Nokkosia voi kerätä niin pitkään kuin kuitu ei ole alkanut liiaksi haurastua. Myöhään kerätyt varret on helpointa murskata yksi kerrallaan taittamalla, ja kuitukerros kuoritaan niistä irti. Kuidut puhdistetaan käsissä hieromalla, ja lisäksi ne kannattaa karstata villakarstoil-

la. Pitkät ja lyhyet kuidut on hyvä jaotella erikseen, samoin karkeat ja pehmeät, koska niistä tulee erilaisia lankoja, jotka ovat mukavia käyttää eri tekstiileihin. Kuidut kehrätään vasenkierteisiksi, samoin kuin pellava. Pitkät kuidut kääritään kuontaloksi, lyhyemmät voi kehrätä kädestä tai asettaa harkkiin.

Nokkosesta voi tehdä monenlaisia tekstiilejä kutomalla, neulomalla, virkkaamalla ja punomalla: vaatteita, vöitä, pyyheliinoja, sisustustekstiilejä.

### Ympäristölle ystävällinen nokkonen

Käsityöntekijälle luonnonvarainen nokkonen on ihanteellinen materiaali myös sen helpon saatavuuden vuoksi. Viljelty nokkonen puolestaan antaa teollisuudelle mahdollisuuden käyttää lähellä viljeltyä kuitukasvia kaukaa tuodun puuvillan sijaan.

Nokkonen on puuvillaa ympäristöystävällisempi sekä viljelyn että muokkauksen kannalta; sen muokkaus kuiduksi ei tarvitse välttämättä lainkaan vettä. Nokkonen on siten hyvä esimerkki siitä, kuinka unohtuissa olleella menneisyyden materiaalilla voi olla nykyaikana merkitystä sekä kädentaitojen ylläpitäjänä että ympäristöystävällisen tekstiilituotannon raaka-aineena. ❖

## Kivikauden ihmisen rituaalisen metsäsuhteen jäljillä

Kivikauden metsät nähdään usein vain metsästyksen, keräilyn sekä raaka-aineiden ja polttopuun hankinnan kautta, mutta ne ovat olleet myös muulla tavoin merkittäviä paikkoja. Tutkimalla erityisten esinelöytöjen ympäröivää maisemaa voidaan päästä lähemmäksi kivikauden ihmisen metsäsuhdetta.

**REILU SATA VUOTTA** sitten Mäntyharjulta Kihliän kylästä löydettiin kiviesineitä. Nämä upeat piikivestä työstetyt kärjet sijaitsivat yli puolen metrin syvyydessä suopellossa ja niistä osa toimitettiin Kansallismuseoon. Muinaiskalupäiväkirjaan, eli arkeologisten kokoelmien pääluetteloon, esineistä kirjoitettiin seuraavasti:

*N:rot 1-6 löyt. talollinen **Robert Penttinen** Mäntyharjun pitäjän Partsimaan kylästä kesäkuun puolivälissä v. 1923, omistamastaan Kihliän talosta n. 1 km päässä melkein keskeltä 1 ½ ha:n suuruista viljeltyä suota, ojaa kaivettaessa n. 50 cm syvyydestä. Nuolenkärkiä arvelee löytäjä olleen ”muutamia enämpi”, mutta epäili lasten niitä hukanneen. Löytöpaikka lienee lähellä Varpasen asemaa ja sanotaan esineitten löytyneen yhdessä kassassa. Ilmeisesti kätkölöytö.*

Museon kokoelmissa Kihliän kiviesineet ehtivät olla lähes 40 vuotta, ennen kuin arkeologi **Matti Huurre** tutki ne osana piikärkiä käsittelevää pro graduaan. Kiinnittäen huomiota esineiden muotoon ja valmistustapaan Huurre ajoitti kärjet vajaan kuuden tuhannen vuoden ikäisiksi. Tänä neoliittiseksi kivikaudeksi kutsuttuna aikakautena Suomi oli ollut asutettuna jo tuhansia vuosia.

Vaikka yhteisöt Suomessa olivatkin vielä pieniä, ulotuivat niiden tiiviit yhteydet ja vaihdantaverkostot aina Baltiaan ja Uralille saakka tuoden Suomeenkin esimerkiksi meripihkasta ja vihertävästä liuskeesta tehtyjä koruja. Myös piikivi – Kihliän kärkien raaka-aine – oli arvostettua ja harvinaista tuontitavaraa. Tästä kertoo se, että suurin osa suhteellisen harvinaisesta löytötyypistä on talletettu aikakauden hautauksista.

### Kätkölöytö vai uhrilöytö?

Matti Huurteen tutkimusten jälkeen Kihliän löytö jäi unohduksiin vuosikymmeniksi. Mielenkiintoista kyllä, 1920-luvulta peräisin oleva tulkinta piikaupiaan kätkölöydöstä jatkoi arkeologian alan julkaisuissa elämänsä, vaikka kivikauden vaihdantaverkostot tuskin vastasivat myöhempien aikojen kaupankäyntiä. Viime vuosien tutkimus on esimerkiksi osoittanut, että liuskeesta valmistettuja rengaskoruja ositettiin tarkoituksella ylläpitämään ja merkitsemään verkostossa syntyneitä suhteita. Tästä näkökulmasta katsottuna esineillä ei olisi kivikaudella vielä ollut varsinaista ”rahallista arvoa”, jolloin tulkinta kätkölöydöstä ja sen tehneestä kauppiasta vesitty.

Jos kyseessä ei ole kätkölöytö, niin miksi Kihliän piiesineet löytyivät suopellon uumenista? Puolen metrin syvyys ja esineiden löytyminen yhdestä kasasta viittaa selvästi tarkoituksellisuuteen. Koska kyseessä olivat



Kihliän piikärjet sekä niiden kanssa talletettu esineeksi työstetty pii-iskos.



Kivikautisten liuskerengaskorujen kappaleita.

piikärjet – yksi yleisimmistä aikakauden hautalöydöistä – voisi kyseessä olla myös jonkun rituaalin materiaaliset jäännökset. Mikään löydössä ei kuitenkaan viittaa hautaan, sillä paikalta ei löytynyt muita esineitä tai punamultaa. Voisiko kyseessä ollakin uhrilöytö?

### Kartoista muinaiseksi maisemaksi

Näiden kysymysten innoittamana aloitimme mysteerin selvittämisen. Esineet olivat yhä kauniin harmaita ja osa mahdollisesti samasta piikiven kappaleesta iskettyjä. Kärjet olivat myös edelleen teräviä, ja vaikutti siltä, ettei niitä olisi käytetty lainkaan. Tästä huolimatta muutamasta kärjestä puuttui selkeästi palanen. Vastaava ilmiö tunnetaan myös hautalöydöissä, jossa se on tulkittu esineiden tarkoitukselliseksi rikkomiseksi osana hautausrituaalia. Vaikuttikin yhä vahvemmin siltä, että Kihliän piikärjet olivat uhrilöytö.

Ajatus uhrilöydöstä ohjasi meitä tutkimaan löytöpaikan muinaista maisemaa. Minne esineet oli aikoinaan asetettu? 1920-luvulla kirjatut tiedot olivat melko ylimäl-

kaisia, mutta niissä oli muutama arvokas johtolanka: löytöpaikka sijaitsi noin kilometrin päässä Kihliän talosta ja esineet oli löydetty viljelykäyttöön kuivatusta suopellosta.

Tutkimalla sekä historiallisia että geologisia kartoja onnistuimme paikantamaan Kihliän talon läheisyydestä muutaman pellon, jotka kivikaudella olivat olleet kosteikkoja tai pieniä vesialueita kaukana tunnetusta asutuksesta ja kivikauden rantaviivasta. Tutkimuksemme tulos viittaa siihen, että pienet sisämaan vesistöt sekä sisämaahan johtavat vesireitit saattoivat toimia merkittävänä ihmisten rituaalisten toimintojen näyttämöinä.

Samaan aikaan Kihliän löytö kertoo myös metsän merkityksestä muinaisille ihmisille: metsät eivät ole olleet pelkkiä resurssseja, vaan niillä on ollut myös oma roolinsa esihistoriallisten ihmisten uskomusmaailmassa. Ehkä metsät ja niihin johtavat vesireitit otettiin haltuun uhrilahjoilla.

Kihliän löydön uusi analyysi osoittaa, kuinka vanhatkin löydöt voivat tarjota uutta tietoa. Näin pystymme ehkä raottamaan enemmän verhoa kivikauden ihmisten uskomusmaailmaan ja ympäristösuhteeseen. ❖

# Juminkeko tekee Kalevalaa tunnetuksi

Juminkeko-säätiö on vuodesta 1985 lähtien toiminut Kuhmossa valtakunnallisena Kalevala-keskuksena. Säätiö tekee tunnetuksi Kalevalaan liittyvää kulttuuriperintöä nykyaikaisin keinoin. Vuonna 2024 Euroopan komissio myönsi Kalevalalle Euroopan kulttuuriperintötunnuksen, ja Juminkeko on yksi virallisista vierailukohteista Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran, Gallen-Kallelan museon ja Parppeinvaaran runokylän kanssa.

Teksti **Olga Zaitseva**

**E**uroopan kulttuuriperintötunnuksen (European Heritage Label) liittyen Juminkeko on ollut muun muassa toteuttamassa Eeppinen kaleidoskooppi -hanketta yhteistyössä muiden alan toimijoiden kanssa. Tavoitteena on avata *Kalevalaa* ja sen kulttuurisia juuria esimerkiksi kuvataiteen ja runolaulun keinoin sekä tuoda esiin suomalais-karjalaista perintöä uusista, ajankohtaisista näkökulmista.

Juminkeon päätehtävänä on aina ollut lisätä tietoisuutta Kalevalan synnystä, sen yhteyksistä eurooppalaiseen kulttuuriperintöön, karelianismista taidesuuntaukseen sekä eepoksen vaikutuksesta suomalaiseen identiteettiin. Viime vuoden aikana säätiö on ottanut käyttöön uusia teknologisia ratkaisuja ja panostanut interaktiivisuuteen, jonka avulla kävijät voivat entistä elämyksellisemmin tutustua Kalevalaan ja sen taustoihin. EU:n EAKR:n ohjelmasta saadulla rahoituksella toteutettu kehitysloikka on tuonut Kalevalan kulttuuriperinnön lähemmäksi nykypäivää sekä aikuisille että lapsille suunnattujen sisältöjen kautta.

Yhteistyössä Kalevalaisten Naisten Liiton kanssa Juminkeko järjesti Kuhmossa Kalevalaa ja



luontosuhdetta käsittelevän Kalevalan kutsu -laulupajan osana kansanmusiikkifestivaali Sommelo. Työpajaa ohjasivat runolaulaja, musiikin tohtori **Ilona Korhonen** sekä muusikko ja kansanmusiikin tutkija **Maari Kallberg**. Tapahtumassa oli runsaasti osallistujia, ja erityisesti lasten osallistuminen – mahdollisuus esiintyä ru-

nolaulajana – sai kiitosta yleisöltä. Vuonna 2026 järjestetään vielä kaksi vastaavaa työpajaa.

Kalevalan luontosuhdetta käsittelee myös Juminkeon kesänäyttely *Näillä väljillä vesillä*, joka on avoinna 3.10. saakka. Pohjois-Karjalassa toimivan taiteilijan **Karoliina Arvilommin** luoma kokonaisuus johdattaa katsojan veden ja ilman valtakuntiin tekstiilitaiteen keinoin. Esiin astuvat veden väki, lintuhahmot sekä muut mystiset olennot, jotka liikkuvat unen ja todellisuuden rajamailla. Teokset yhdistävät perinteisiä käsitystekniikoita ja taiteellista ilmaisua luoden tarinoita, joissa kohtaavat luonnonvoimat ja mielikuvitus.

Mainittakoon myös, että

Oulu2026-kulttuuriohjelmassa Juminkeko laajentaa toimintaansa kansainvälisesti järjestämällä syyskaudella Kalevala-aiheisen taidekilpailun, joka jatkuu vuoden 2026 puolelle. Kilpailussa kutsutaan taiteilijat ja harrastajat eri puolilta maailmaa tulkitsemaan Kalevalan tarinoita ja teemoja omasta näkökulmastaan. Parhaat teokset palkitaan ja kootaan myös näyttelyksi. ❖

Kirjoittaja on Juminkeon toiminnanjohtaja.



# ”Ihminen on luonnossa aina vieraana”

”**LIITYIN VIHDIRIN** Kalevalaisten Naisten toimintaan noin viisi vuotta sitten. Yhdistystoiminta on ollut loistava tapa verkostoitua ja juurtua sekä tavata samanhenkisiä ihmisiä. Lapsuudessani ja nuoruudessani Kiikalassa olin mukana Kalevan Nuorissa ja ihailin jo silloin kansallispukujen kauneutta. Pidän myös tanhuamisesta, ja teimme monia ihania tanssimatkoja ympäri Suomea.

Olen lukion biologian ja maantieteen lehtori, ja valmistuin tänä keväänä työn ohella Syklistä ympäristö- ja kestävyyskasvatuksen asiantuntijaksi. Opettaminen on minulle ennen kaikkea tulevaisuuden ja toivon luomista uusille sukupolville sekä planeetaarisen hyvinvoinnin edistämistä. Lapset tarkastelevat maailmaa uteliaasti ja moniaistillisesti, huomaten yksityiskohtia, jotka aikuisilta usein jäävät huomaamatta. Vahva ja myönteinen luontosuhde lapsuudessa ennustaa ympäristöystävällisiä asenteita ja toimintaa aikuisuudessa. Siksi on erityisen tärkeää torjua lasten luonnosta vieraantumista ja tarjota heille mahdollisuuksia merkityksellisiin luontokokemuksiin omien kokemusten kautta.

Luonto ei ole vain luonnonvara tai hyödynnettävä resurssi, vaan lahja – äärimmäisen antelias lahja. Luonto ei tarvitse meitä mihinkään, mutta meille se on kaikki: koti ja elämä. Ihminen on luonnon talossa aina vieraana. Talo elää tavallaan, ihminen kulkee ajallaan. Meidän tulisi osata kysyä luonnolta lupaa omille toimillemme.

Pysyvä luontosuhde syntyy kuin ystävyys: se vaatii ensin uskallusta lähestyä ja tutustua, ja ajan myötä sii-

tä kasvaa vastavuoroinen, elämää kantava tukirakenne. Lopulta mikään ei ole tärkeämpää kuin luonnon ymmärtäminen ja kunnioittaminen.

Rakastan elämän pieniä asioita: hämähäkkejä, koi-vunlehtiä ja lumihiihtolehtiä, vuodenaikojen vaihtelua ja perhettäni. Tykkään myös vanhoista hirsitaloista (vaikken niitä syövästä jumeista ja hevosmuurahaisista), käsitöistä, hiphopista ja sci-fi-elokuvista. Yritän aina vaalia itsessäni lapsenomaista innostumista.

Kulttuuri antaa voimaa ja toivoa. Olen kaikenlaisen suomalaisen kulttuurin kuluttaja: musiikissa käy miltei kaikki klassisesta poppiin. Kuvataiteissa olen kovin tykätynyt **Emma Ainalan** vahvoihin naiskuviin. Runoilijoista lähes kaikki **Heli Laaksosen** teokset löytyvät kotihyllystäni – suosikkeina tietysti *Luonnos ja Jatkos*. Parhaita viime aikojen lukuelämyksiä ovat olleet myös **Lida Turpeisen** *Elolliset* sekä **Richard Powersin** *Ikkipuut* **Sari Karhulahden** upeana suomennoksena. Niitä yhdistää sama teema: luonto on sinun – mutta oletko sinä, ihminen, ansainnut tämän lahjan? **Virpi Suutarin** dokumentti *Havumetsän lapset* on vavahduttava teos, jonka soisin monen näkevän. Odotan myös kovasti oman kylän elokuvafestareiden tarjontaa.

Toivon, että nykyiset ja tulevat sukupolvet arvostaisivat aivan ensimmäiseksi suomen kieltä ja luontoamme. Suomalaista kulttuuria ei ole ilman omaa kieltä, luontoa ja sen tuntemusta. Hyvät päätökset – kuten ilmastotyön toteuttaminen – luovat tulevaisuuden turvaamisen ohella myös kulttuurille mahdollisuuden kukoistaa.” ❖



*”Kirjoilla on aina ollut iso rooli Satu Laatikaisen elämässä.”*



# Kirjoissa koko elämä

Pirta-lehden kolumnistinakin ihastusta herättänyt Satu Laatikainen on kirjallisuusihminen täydestä sydämestään. Kirjojen maailma vei hänet mukanaan jo lapsena. Lukeminen oli oma, onnellinen kupla, jonne saattoi vetäytyä maailman pauhulta.

Nuoruusvuosina kirjat avasivat ovia ennenkokemattoman kiinnostaviin maailmoihin. Lopulta kirjallisuuden parista löytyi ammatti, kokonainen elämä. Laatikaisen esikoisromaani ilmestyi elokuussa.

Teksti **Kati Lampela**, kuvat **Vilja Tamminen / WSOY**



**K**irjallisuuden ja lukemisen merkitys voi olla käänteentekevä ratkaiseva. Satu Laatikaisen elämässä kirjat ovat olleet aina läsnä, lukeminen on ollut tärkeä harrastus varhaisesta lapsuudesta lähtien.

– Kirjoilla on ollut iso rooli elämässäni: lapsena minulle luettiin paljon, ja kun itse opin lukemaan, kirjoista tuli pelastusrenkas, joka oli paitsi rakas ajanviette ja harrastus, myös suurena apuna yksinäisissä hetkissä, Laatikainen kertoo.

Myös hänen äitinsä luki ahkerasti – jopa tiskatessaan ja varasi kirjastosta lähes kaikki kotimaiset uutuudet.

– Lukeminen oli äidilleni luksusta ja myös pakopaikka hankalissa elämänvaiheissa, Laatikainen toteaa.

Hänen lapsuudenkodissaan Kainuussa ei kirjoista erityisesti puhuttu eikä niitä lastenkirjoja lukuun ottamatta juurikaan hankittu omaksi, mutta lukeminen oli ko-

dissa läsnä ja kirjasto rakas paikka, jossa perhe kävi säännöllisesti.

– Itse luin lapsena melko kaikkiruokaisesti kirjoja laidasta laitaan, ja oli mahtavaa alkaa lainata kirjoja aikuisten osastolta. Tykkäsin jännityksestä ja romantiikasta, nuorena ahmin Viisikoita, Neiti Etsiviä ja esimerkiksi Tiina-kirjoja, luin paljon myös sarjakuvia, Laatikainen muistelee.

Yläasteikäisenä hän koki mullistavan lukuelämyksen. **Anna-Leena Härkösen**

*Häräntappoase*-romaanin suorastaan räjäytti tajunnan. Tuon lukukokemuksen myötä Satu Laatikainen ryhtyi lukemaan myös kaunokirjallisuuden klassikoteoksia. Kirjojen merkitys elämässä vakiintui – ja suhde kirjallisuuteen sai myös uusia ulottuvuuksia.

– Lukioiässä suhde kirjoihin ja kirjoittamiseen syventyi niin että suomen kieli ja kirjallisuus alkoivat kiinnostaa myös opiskelualana, Laatikainen kertoo.

Hän päätyikin opiskelemaan Helsinkiin >

*”Harrastus laajentui ammatiksi.”*



Esikoiskirjailija Satu Laatikainen on Pirran tämän vuoden toinen kolumnisteista. Hän toimi pitkään myös Pirta-lehden toimitusneuvostossa.

suomen kieltä ja kirjallisuutta muiden humanististen aineiden ohella. Harrastus alkoi laajentua opintojen myötä ammatiksi.

### Ammattina kirjojen kättilöinti

Uran alkuvaiheessa Satu Laatikainen työskenteli Suomalaisen Kirjallisuuden Seurassa julkaisusihteerinä sekä tiede- ja tietokirjojen kustannustoimittajana. Vuosia hän teki kustannustoimittajan ja kirjoittavan toimittajan töitä myös omalla toiminimellään – ja kirjoitti useita tietokirjoja. Sittenmin tie on vienyt Into-kustantamoon, jonka kustantajana hän nykyään toimii.

Kustantajana Satu Laatikainen rakentaa Into-kustannuksen julkaisuohjelmaa: etsii tulevia käsikirjoituksia, potentiaalisia tekijöitä, kahlaa läpi käsikirjoituksia ja sisältösuunnitelmia. Hän ideoi ja konseptoi sekä sparrailee jo kustannusoppimuksen tehneiden kirjoittajien kanssa heidän tekstejään.

Kustantaja on ikään kuin kirjojen kättilö. Miten tässä roolissa päivätyön tekevä Satu Laatikainen onnistui hyppäämään itse kaunokirjailijaksi?

– Oma työni kustantajana ja monenlaisissa prosesseissa mukana oleminen kirjailijoiden kanssa parhaimmillaan tukivat omaakin kirjoittamista. Alalla työskentelevänä kirjan julkaiseminen on kuitenkin myös hitusen jännittävää, Laatikainen summaa.

### Pöydän toisella puolella

Laatikaisen esikoisromaani *Hyvästi itä* ilmestyi elokuussa. Kirjan sivuilla avautuu vahva ja herkkä mielenmaisema kainuulaisuuteen, Satu Laatikaisen kotiseutuun. Romaani kertoo hyvästijätöistä, köyhyydestä ja siitä, miten tiiviin sitkeää rakkaus kuitenkin lopulta on.

– *Hyvästi itä* -romaani on tarina, joka on tavallaan kirjoittunut elämän varrella, mutta otti aikansa ennen kuin uskoin pystyväni kirjan mittaiseen kokonaisuuteen. Kokonaisempaa kohti teksti lähti menemään varsinaisesti korona-aikana käymieni Kriittisen korkeakoulun opintojen myötä, mutta senkin jälkeen hain vielä pitkään kerrontaratkaisuja, tyyliä ja otetta ylipäätään, Laatikainen kertoo.

Päivätyö kustantamossa vaikutti luonnollisesti siihen, minkä verran hän ehti antautua oman tekstinsä äärelle, tuntea ja kirjoittaa.

– Väliin tuli taukoja, joiden jälkeen kirjan maailmaan pääseminen vei aina aikansa. Lopulta asetin itselleni tavoitteen kustantamolle tarjottavan käsikirjoituksen aikataulusta, ja se motivoi järjestämään aikaa kirjoittamiselle. Kun sain kustannuspäätöksen WSOY:lta, prosessi sai uudella tavalla päämäärän. Yhteistyö kustannustoimittajan kanssa oli yksinäisen kirjoittamisrupeaman jälkeen antoisaa ja toi vielä uusia suuntia kokonaisuudelle, Satu Laatikainen kertoo käsikirjoituksen syntyä.

Yksi romaanin kantavista teemoista on pohdinta siitä, mitä lopulta tiedämme elämämme rakkaimmista ihmisistä. He ovat siinä lähellä, mutta toisaalta lähes ulottumattomissa.

Kirjassa aikuinen tytär haluaa saada äidistään vielä aavistuksen, kuulla kehäävän naurun ja edes joitakin sanoja, ennen kuin äiti lähtee. Asioita kohti meneminen, ääneen sanominen on vaikeaa, joten keskustelua käydään kipukohtien liepeillä. Puhutaan muuta, mutta ollaan siinä lähellä. Kirja saa pohtimaan, kuinka kannamme ehkä tiedostamattamme aiempien sukupolvien kokemuksia ulkopuolisuudesta, syyllisyydestä ja häpeästä – kaikesta kipeästä.

Kirja on tunteisiin käyvä lukukokemus – kenties se on jollekin tänä syksynä samantyyppinen käänteentekevä luku-elämys kuin *Häräntappoase* oli aikoinaan Satu Laatikaiselle.

Satu Laatikainen kertoo lukevansa itse edelleen paljon ja laajasti, lukemisen lumo on edelleen sama kuin lapsuudessa. Aina on mahdollista, että seuraava kirja on mullistava lukukokemus. Työpäivien aikana luennan alla on keskeneräisiä tekstejä, aihioita ja suunnitelmia. Mutta vapaa-ajalla on toisin.

– Nykyään luen niin paljon ja monenlaisista kuin ehdin. Lempikertojiani ovat muun muassa **Pirkko Saisio, Elizabeth Strout, Deborah Levy, Vigdis Hjorth ja Eeva Kilpi**, Laatikainen luettelee.

Näiden kirjailijoiden parissa pääsee maailmoihin, jonne tosielämän pauhu ei ulotu. ❖

## Suomen keskiajan ja uuden ajan alun tieverkosto kartalle

Viabundus Suomi 1350–1650-tutkimushankkeessa koottiin Suomen alueen liikennereittejä ja etappipaikkoja koskeva historiallinen paikkatieto yhtenäiseksi tietokannaksi.

Suomen alueen keskiaikaiset ja varhaismodernit maantiet sekä teiden varsilla olevat etappipaikat on julkaistu avoimessa tietokannassa ja kartassa. Julkaisu on osa eurooppalaista Viabundus-tietokantaa, jonka tavoitteena on tuottaa avoin paikkatietokanta ja siihen perustuva digitaalinen kartta koko Alppien pohjoispuolisen Euroopan liikenneverkostosta. Suomen alueella tietokanta kattaa tällä hetkellä maakuntia yhdistävät yleiset maantiet sekä tärkeimmät talvitiet. Etappipaikat sisältävät tietoa esimerkiksi postitaloista ja markkinapaikoista sekä tielläliikkujien palveluista, kuten majataloista. Reittiopas kertoo matka-ajat eri liikkumismuodoilla sekä matkantekoon tarvittavan ajan, ja markkinakalenteri esittää ensi kertaa kootusti tietoa Suomen alueen markkinoista.

Tietokannan avulla voi tutkia liikkumista ja logistiikkaa esimodernin Suomen alueella. Se soveltuu myös historia-alojen ja kult-



tuuriperinnön ammattilaisten työkaluksi sekä kaikkien historiasta kiinnostuneiden käytettäväksi.

Viabundus-kartta on avoimesti saatavilla ja vapaasti käytettävissä selaimella. CSV-muotoisen tietokannan voi myös ladata omaan paikkatietosovellukseen. Kartta, tietokanta ja dokumentaatio (myös suomeksi) ovat selailtavissa ja ladattavissa hankkeen kotisivuilta <http://www.viabundus.eu/>.

*Hanke on Koneen säätiön rahoittama. Kirjoittaja toimi tutkimushankkeessa väitöskirjatutkijana.*

Teksti **Katrina Virtanen**

## Vanhat äänet eläväksi – SKS:n Fonogrammit-oppimissivusto on avoin kaikille

Miltä suomalainen kansanlaulu kuulosti yli sata vuotta sitten? Entä paimenen pajupillin ääni tai inarinsaamenlainen joikus? SKS:n Fonogrammit-oppimissivusto tuo kuultavaksi arkiston vanhimpia äänitteitä – fonogrammeja – vuosikymmenten takaa.

Suomalaisen Kirjallisuuden Seura hankki ensimmäisen fonografin kansanmusiikintutkija **Armas Launiksen** käyttöön vuonna 1905. Viimeiset fonogrammiliierit äänitti **Armas Otto Väisänen** vuonna 1956. Tältä ajalta arkistoon on tallennettu aineistoa noin 1200 lieriöltä.

Kokoelman lierit sisältävät ääniä laajalta alueelta Siperiasta Lapin saamelaisalueille saakka. Ne tallentavat sekä yhteistä suomalais-ugrilaista kieli- ja kulttuuriperintöä että aikansa puhetapoja, murteita ja musiikkia – hetkiä menneestä arjesta ja juhlasta.

Kuva: Gary Wornell, SKS.



Ensimmäinen maailmansota ja Suomen itsenäistyminen vuonna 1917 muodostivat kokoelman ajallisen ja sisällöllisen jakolinjan. Sodan myötä raja Venäjälle sulkeutui ja tallennusmatkoja sukukansojen pariin oli yhä vaikeampi toteuttaa. Äänitystyötä kuitenkin jatkettiin Suomesa, Ruotsin suomalaisten asuinalueilla, Lapissa ja Virossa. 1930-luvulta lähtien muut äänentallennustekniikat, lakkalevy ja magneettinauha, syrjäyttivät fonogrammit.

Teksti **Risto Blomster**

Tervetuloa vanhojen äänitteiden epätäydellisyyden ja aitouden lumoon osoitteessa [https://tietava.finlit.fi/fonogrammit/!](https://tietava.finlit.fi/fonogrammit/)

### SKS:n fonogrammikokoelma

- on kansanperinteen, kielen tutkimuksen ja tallennustyön elävää historiaa
- kertoo monikielisyydestä ja kulttuurisesta rikkaudesta SKS:n arkiston kokoelmissa
- sisältää varhaisimpia äänitteitä Karjalan, Suomen ja muiden suomalais-ugrilaisten kansojen kielistä ja perinteistä
- on korvaamaton lähde historiallisen kansanmusiikin tyylien tutkimuksessa.

## Kuva Elias Lönnrotista tarkentuu

**VAATIMATON**, väsymätön, nöyrä ja uutera. Onko tämä koko totuus **Elias Lönnrotista**, kysyy historioitsija, emeritaprofessori **Irma Sulkunen**.

Sulkusen teos on monin osin uutta avaava kokonaisuus, joka porautuu Lönnrotin persoonaan ja tämän henkilöhistoriaan. Lönnrotin suhde opettajaansa **Reinhold von Beckeriin** näyttäytyy uudessa valossa ja **Carl Niklas Keckmanin** merkitys Lönnrotin taustalla selvenee entisestään. Teoksessa annetaan paljon tilaa Lönnrotin toiminnalle ajan sivistyneistön piirissä sekä runonkeruumatkoille ja Kalevala-työlle – elämänalueille, jotka ovat tunnetuimmat ja tutkituimmat.

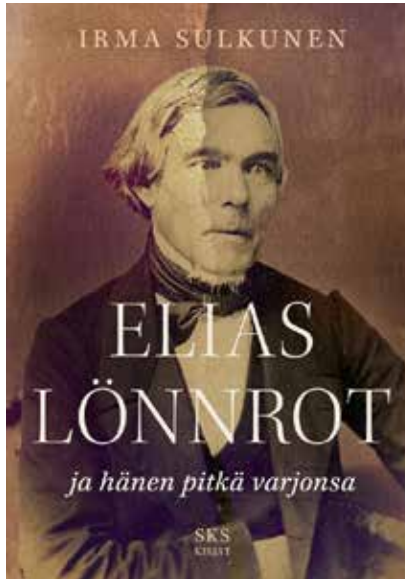
Parhaimmillaan kirja on käsitellessään vanhenevan Lönnrotin ja hänen tyttäriensä suhteita. Erityisesti suhde **Idaan**, joka ainoana lapsista eli aikuisikään asti, on vavahduttava. Suhde paljastaa Lönnrotista tuntemattomaksi jääneen puolen. Kotioloissa tämä osoittautui oikukkaaksi ja tyttärtään ohjailevaksi ”tyrannimaiseksi” vanhaksi isäksi, joka ei ymmärrä nuoren naisen kaipuuta luoda oma elämä kodin ulkopuolella.

Jäin kaipaamaan laajempaa pohdintaa Lönnrotin ja naispuolisten toimijoiden suhteista. Lyhyesti mainitaan **Eva Agatha Törngren**, jonka kotiopettajana Laukon kartanossa Lönnrot sai ensikosketuksen kansanrunoihin ja lähti ensimmäiselle keuumatkoilleen. Naiset ja tunteet kiinnostivat häntä muutenkin: hän kirjoitti naisten asemasta, ja myös *Kalevala* ja *Kanteletar* voidaan lukea osaksi ajan perhe- ja naiskysymysten keskustelua.

Kaikesta huolimatta Irma Sulkusen teos on terveellut ja lukijaystävällinen matka Lönnrotin henkilökohtaisempaan historiaan. ❖

**Teksti Niina Hämäläinen**

Irma Sulkunen  
*Elias Lönnrot ja hänen pitkä varjonsa*.  
SKS Kirjat 2025.



## Käydäänpä Kalevalassa

**KIRJAILIJA**, musiikintekijä **Jukka Itkosen** (1951–2021) postuumi teos sisältää ennen julkaisemattomia *Kalevala*-aiheisia riimirunoja, joita täydentää **Tuomas Kärkkäisen** lennokkaat kuvitus.

Kysymyksessä ei todellakaan ole mikään Kalevalan toisinto, vaikka osa tapahtumista onkin Kalevalasta tuttuja: Väinämöinen kosii Ainoa, joka pakenee ja muuttuu kalaksi. Joukahainen ampuu Väinämöistä. Ilmarinen takoo kultaneidon ja sammon. Kaikki ei kuitenkaan suju aivan samalla tavoin kuin Kalevalaan on kirjoitettu. Kultaneito saa ihailijan ja Louhi viettää häitään. Sampokaan ei ole ihan sitä, mitä on odotettu.

Itkosen teksti on hilpeää riimirunoa, joka todennäköisesti huvittaa lasta ja paikoin saa aikuisenkin hymyilemään. Esimerkiksi Väinämöisen hevosen kerrotaan olevan ”Kelpo hevonen, ei mikään / pattipolvi koni, / laukkaa vettä pitkin, eikä / siihen pysty moni.”

Tuomas Kärkkäisen kuvitus on hauska ja sopii runojen leikittelevään tyyliin. Kuvista löytyy monenlaista katsottavaa lukemisen lomassa. Useimmissa kuvissa kurkkii myös pieni lettäpäinen ihmettelijä, joka joutuu joskus pakenemaan Ilmarisen takomaa ihmevekotinta. Lapsen kanssa lukiessa voi tästä syntyä oma tarinansa.

Kalevalan tapahtumia on käsitelty sekä tekstissä että kuvituksessa ennakkoluulottomasti ja humoristisella otteella. *Terveisiä Kalevalasta* sopii hyvin lastenhuoneen kirjahyllyyn *Koirien Kalevalan* rinnalle ja osoittaa, että Kalevalasta saa edelleen irti

monenlaista. Eikä Kalevalan käsittelyssä todellakaan tarvitse olla vakava ja juhlallinen, vaan leikkittely todellakin sallitaan. ❖

**Teksti Merja Leppälahti**

Jukka Itkonen ja Tuomas Kärkkäinen  
*Terveisiä Kalevalasta*.  
Tammi 2025.

## Arkkitehtuuria, rakkauden lumoa ja jännitystä

**MILLA OLLIKAISEN** romaanissa *Mathilda* avautuu huikaiseva tarina Suomen mainikkaampiin kuuluvan arkkitehdin **Eliel Saarisen** yksityisempään elämään, onneen ja traagisempiin tapahtumiin.

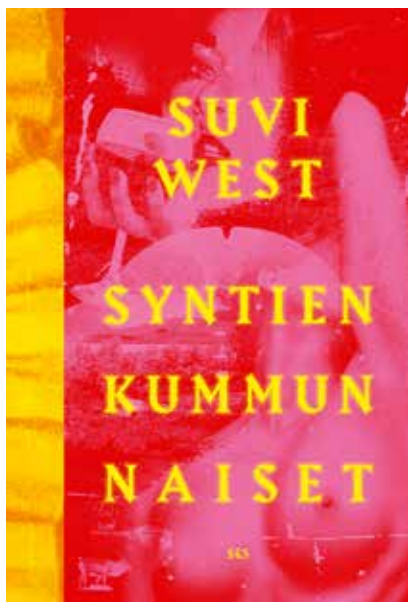
Kirja vie lukijan 1900-luvun alun Hvitträskiin, **Eliel Saarisen**, **Herman Geselliuksen** ja **Armas Lindgrenin** suunnittelemaan ja rakentamaan ateljeekotiin. Hvitträskissä yhdistyvät luonnon kauneus, arkkitehtuurin taide ja ystävyys – sekä monimutkaiset ihmissuhteet.

Romaanin keskiössä ovat Eliel Saarinen ja hänen elämänsä kaksi suurta rakkautta: ensimmäinen vaimo **Mathilda** ja toinen vaimo **Loja**. Eliel ”vain” rakasti Mathilda, mutta Lojassa hän löysi rakastetun ja tasavertaisen kumppanin. Tarina huipentuu vuoden 1904 talviseen päivään, jolloin Eliel ja Loja sekä Herman ja Mathilda solmivat avioliittonsa. Parien yhteinen elämä Hvitträskissä tuo pintaan sekä onnen tunteita että pitkiä varjoja.

Kirjan viehätys ei synny vain parien yhteiselosta upeassa Hvitträskissä. Sen vahvuus on myös heidän ja ystäviensä kohtaamisissa, niin kotona kuin maailmallakin, sekä 1900-luvun alun suomalaisen historian kuvauksessa. Ihmissuhteiden toimivuus ja kuvaus on onnistunutta ja jättävät lukijalle arvokkaan pääoman myös nykypäivään. ❖

### Teksti Liisa Saavalainen

Milla Ollikainen  
*Mathilda*,  
WSOY 2025.



## Löytöretki minään ja sen juuriin

**SUVI WEST** on tullut tunnetuksi elokuvaohjaajana ja saamelaisena tai nimenomaan saamelaisena elokuvaohjaajana. Hän paljastaa kärsineensä siitä, että hän kokee olevansa aina tärkeän ja vakavan asian äärellä ja edustaa koko Saamenmaata. Toki ironia on ollut yksi hänen rekisterinsä, joka muistetaan sarjasta *Märät Säpikkäät*.

Nyt on kaikki toisin. Esikoiskirjailijana Westin ääni saa uuden muodon. Suvi kirjoittaa kirjaa ja toinen Suvi – Flow-Suvi – haluaa laittaa työn lekeriksi ja välillä mukaan tulee myös Teini-Suvi, joka kaipaa apua ja opastusta. Oman minän kolmen aikatason hahmojen nostaminen osaksi kerronnan roolitusta on ilahduttava ratkaisu kirjassa. Ei ehkä täysin omintakeinen, mutta näissä kansissa toimiva.

West irrottelee kokemuksellisella tiedolla ja faktoilla, joita vain hän voi hyödyntää ja jakaa. Vaikka hän ei olekaan tällä kertaa tärkeän asian levittäjä, valottaa hän saamelaisuutta taidokkaasti. Ennen kaikkea hän kirjoittaa kuitenkin minästä ja kertojan henkilökohtaisuudesta. Sisältövaroituksen hän pamauttaa heti ensi sivuilla ja syntien kummulla käynti vaatiikin melkoista kehollista, myös häpykarvanhuuruista avautumista.

Räiskyvän tekstin lomassa tulee kuin varkain ajatelleeksi myös vakavia eikä aina tiedä, minkä genren äärellä on. Kirja on kertomus tietokirjan kirjoittamisesta, romaani, autofiktiota tai autoetnografiaa; kaikkea tätä ja enemmänkin. Tyyliiltään se pyristelee lokerointia vastaan aivan kuten sen kolme kertojaminaakin. Tämä ei kuitenkaan suinkaan ole häiriö vaan kirjan itseoikeutettu hienous. Kaiken kuoruttaa toimiva ja sopivissa määrin groteski ironia. ❖

### Teksti Laura Seesmeri

Suvi West  
*Syntien kummun naiset*.  
Kustantamo S & S, 2025.

Teksti **Laura Seesmeri**

## Sielun sointi ja ruumiin rytmit

Kalevala on enemmän kuin kulttuuria. Näin minua on pyydetty pohtimaan. Vai oliko se kuitenkin niin, että kulttuuri on Kalevalaa laajempi. No joka tapauksessa, paljosta on kyse.

En yleensä halua kirjoittaa kirjoittamisesta. Nyt on pakko. Minua on pyydetty kirjoittamaan yllä mainitsemastani aiheesta. En tiedä, mistä aloittaisin. Kulttuurintutkijana ja kalevalaisena naisena tunnen velvollisuudekseni kutakuinkin tyhjentävästi tarttua aiheeseen. Vai kirjoitaisinko sittenkin siitä, mitä ensinnä mieleen nousee. Katsotaan, mitä tapahtuu.

### Käsitteitä ja suhteita

Pitäisikö aloittaa käsitteiden avaamisesta. Kulttuuri on... Ei, tähän menee koko annettu merkkimäärä, eikä se edes riitä. Todetaanpa sitten vain, että kulttuuri liittyy ihmisen muokkaamaan ja näin ollen on luonnon vastakohta. Jos kulttuuri on osa inhimillistä toimintaa, on se suhde. Se on ihmisen kokemusta itsestään, toisistaan ja ympäröivästä maailmasta, vaikkapa siitä jo mainitusta luonnosta.

Entäpä sitten *Kalevala*. Mahtuuko se kansien väliin ja miten se on kulttuuria? Kalevalaisten Naisten Liitolle Kalevala eepoksena on vain yksi kivijalka. Kalevala ja kalevalaisuus on sekin suhdetta. Se on suhdetta menneisyyteen, jotakin, jonka läpi tarkastella nykyisyyttä, kulttuurillisia kerrostumia ja muutoksia ja omaa itseä.

### Monumentti ja metsänhenki

Eepoksena Kalevala on tarinallinen monumentti, josta

nykykulttuurinkin on hyvä ammentaa. Tämä on nimenomaan sitä Kalevalan kulttuuria. Ja sitä, josta Liitto on saanut syntyinsä. Tunnistamme rooleja ja toimijoita, joita eepoksessa on. Kalevalaisten Naisten Liittokin houkuttelee tunnistamaan vaikkapa Louhen tai Ainon itsestään. Sammon symbolinen kulttuuriarvo on monimerkityksinen ja aina avoin myös uusille tulkinnoille.

Mutta, koska tarkoituksena oli pohtia sitä, miten Kalevala on enemmän kuin kulttuuria, vaikkapa sitten sitä kartesiolaisen dualismin vastapuolista luontoa, mennään metsään. Otetaan Kalevala kainaloon ja katsotaan, näemmekö metsän puilta. Liitto on viimevuosien teemoissaan korostanut paljon luontosuhdetta ja Kalevala on toiminnut jonkinlaisena avaimena siihen, millaisen luontosuhteen voimme saavuttaa. Kalevalaisuus on ollut suhdetta luonnon ja oman menneisyyden ja sitä kautta kestävän kehityksenkin kanssa.

Kalevala on myös osa tiekarttaa. Sekä konkreettista karttaa että nykyään käytettynä symbolisena sanana suunnitelmallisille toimenpiteille. Kalevala on suomalaisen atlas metsästä kaupunkiin. Tai avomereltä Sotkan muninnasta rannikolle. Se on atlas läpi kulttuurillisten muutosten suhteessa ympäristöön. Se on juuret ja mahdollisuus nähdä toisin tai tehdä niin kuin ennenkin. Se on ajatus ikäaikaisuudesta. Männyn kimpikaarnasta, karhunkämmenen metsämajasta, susien Sariolasta, Tuonelan joesta... Onhan tämä nyt enemmän kuin kirja, enemmän

*”Me hengitämme  
Kalevalaa ja sen  
kielen rytmejä.”*



Kuva Miikka Kiminki

kuin kulttuuri tarjottuina palveluina, elämyksinä ja kokemuksina. Kalevala on kartalla ja katukylteissä. Se on lausutuissa osoitteissa taksin takapenkillä.

### **Kirja ja kieli**

Kalevalaa voidaan pitää kulttuurillisena monumenttina, joka elää suomalaisessa arjessa kielen kautta ja on näin osa ihmisluontoa ja sen ruumiillisuutta. Me hengitämme Kalevalaa ja sen kielen rytmejä huomaamattamme. Nelipolvinen trokee tunkeutuu meihin nimiemme kautta. Nelipolvisen trokeen rytmi, jossa kahdeksan tavua jakautuvat viidelle iskulle, rytmittävät monen nimeä, jossa ensimmäinen nimi on kaksitavuinen, toinen kolmitavuinen ja sukunimi kolmitavuinen. Myös alkusointu elää vahvasti käyttämässämme kielessä. Esimerkiksi mainosnikkarit suosivat sitä.

Kalevala ei ole vain kulttuurinen kirja hyllyssä vaan se on osa rytmiä, jolla keskustelemme, jolla nukutamme lapsemme uneen ja se on osa verenkiertoamme ja sydämenlyöntejä. Tämä kaikki sen takia, että Kalevala ei ole vain kirjallisuutta, vaan se on ajattelun ja muistin rytmiä, laulua, joka meissä kiertää.

### **Estetiikkaa ja esoteriaa**

Kalevalan ja kalevalaisuuden estetiikka on sen muinaishenkisyydessä. Sen arkaaisessa kielessä ja toistossa. Toisto tuudittaa hitauteen. Esteettisesti Kalevala johdattelee pohtimaan ja tunnustelemaan. Sen sankaritkin laulavat ja jossittelevat – eivät etene väkivalloin miekka tanassa.

Kalevalan kulttuurivaikutuksiin kuuluu myös sisäänpääntäytyneisyys ja mystisyys. Kalevala oli perusta **Pekka Ervastian** teosofiselle ruusu-ristiläisyydelle, joka on yksi esoterian muoto. Yleistettynä voidaan todeta, että esoteerinen tieto liittyy yliluonnolliseen ja hieman salaiseen tai kätkeytyyn. Sen äärelle pääsee seuraamalla tiettyä kaavaa tai polkua.

### **Loihe lopuksi...**

Tällaisen matkan tein ajatuksieni kanssa. Ei enempää ei vähempää. Kalevala on paljon. Se on enemmän kuin kapea kulttuurikäsitys ja toisaalta kulttuuri on myös enemmän kuin Kalevala. En ala saivartelemaan loogisella ajattelulla. Menen mieluummin muinaiseen syliin. Sen suhteisiin ja hitauteen. Sen uusiin uriin nuorisossa nousevassa, kansassa kasuavassa. ❖

Kirjoittaja on porilainen kalevalainen nainen ja kulttuuriperinnön tutkimuksen määräaikainen yliopistonlehtori Turun yliopistossa



# Mustikkakukkoa ja karjalanpiirakoita

## – EU-nimisuojatut tuotteet

Mustikkakukko sai keväällä 2025 EU:n nimisuojan, ja liittyi näin pieneen mutta kasvavaan joukkoon suomalaisia suojattuja perinneherkkuja. Mitä nimisuojaus tarkoittaa ja miksi se on tärkeää niin leipureille kuin kuluttajillekin?

Teksti ja kuvat **Merja Leppälahti**

**M**ustikkakukko on Pohjois- ja Etelä-Savon maakuntien perinneherkku. Sen taikina on tehty ruisjauhoista, mutta on makea, ja täytteenä on metsästä kerättyjä villimustikoita. Kuten nimestä voi päätellä, leivonnainen on umpinainen, täytteen päällä on taikinakuori. Nykyään mustikkakukkoa tarjoillaan jälkiruokana tai kahvileipänä, ja sen kanssa on tavallisesti tarjolla jäätelöä, vaniljakastiketta tai kermavaahtoa. Mustikkakukko on valittu Mikkelin pitäjänruuaksi vuonna 1984, mutta tämän vuoden toukokuussa se on saanut eurooppalaisen nimisuojaus.

### Mitä nimisuojaus merkitsee?

Euroopan Unionin nimisuojausjärjestelmä astui voimaan vuonna 1993. Järjestelmässä on jo yli 3700 tuotetta EU:n alueelta. Suojattuja tuotteita on eniten Ranskassa, Italiassa, Portugalissa, Espanjassa ja Kreikassa. Suomalaisia tuotteita ei vielä ole mukana kovin paljon. Toukokuussa 2025 Euroopan Unionin nimisuojausjärjestelmään kuuluu kolme luokkaa, joista kaksi rajoittaa tuotteen valmistuksen ja tuotannon rajatulle alueelle. Suojattu alkuperänimitys (SAN) tarkoittaa, että tuotteen laatu tai ominaisuudet liittyvät olennaisesti tiettyyn alueeseen. Esimerkiksi Kitkan viisas -nimitystä saa käyttää vain Koillismaan ylänköalueen järvistä pyydytyistä muikuista, joiden erityisominaisuutena on pehmeä ruoto, ja

Savolainen mustikkakukko on suomalaisten tuotteiden listalla vasta kuudestoista.

Nimisuojausjärjestelmään kuuluu kolme luokkaa, joista kaksi rajoittaa tuotteen valmistuksen ja tuotannon rajatulle alueelle. Suojattu alkuperänimitys (SAN) tarkoittaa, että tuotteen laatu tai ominaisuudet liittyvät olennaisesti tiettyyn alueeseen. Esimerkiksi Kitkan viisas -nimitystä saa käyttää vain Koillismaan ylänköalueen järvistä pyydytyistä muikuista, joiden erityisominaisuutena on pehmeä ruoto, ja

### Suojausluokat

Lapin puikulan tulee olla kasvatettu ja pakattu Lapissa.

Se toimittaa sen eteenpäin. Euroopan Unionin komissio järjestää EU-tason arvioinnin ja hyväksytyssä tapauksessa nimen rekisteröinnin.

Toinen luokka, *Suojattu maantieteellinen merkintä* (SMM), edellyttää, että tuotteen tuotannon, jalostuksen tai käsittelyn on tapahduttava tietyllä alueella, mutta jotkut raaka-aineet voivat olla muualtakin. Esimerkiksi Kainuun rönttösen valmistajan tuotantopaikan tulee sijaita Kainuun maakunnassa. Uusimmat nimisuojatut tuotteet, Savolainen mustikkakukko ja Yläsavolainen muurinpohjalettu, kuuluvat molemmat tähän luokkaan. Niiden virallisiin määrittelyihin on luetteloitu paikkakunnat, joilla tuotteita saadaan valmistaa myytäväksi.

Kolmannen luokan tuotteet eivät ole sidoksissa tiettyyn paikkaan. *Aito perinteinen tuote* (APT) merkitsee, että korostetaan tuotteen perinteistä koostumusta tai tuotantotapaa. Tällaisia tuotteita on Suomen listalla kolme: sahti, kalakukko ja karjalanpiirakka. Niitä saa valmistaa missä tahansa, kunhan noudatetaan täsmälleen määritelmän mukaista ainesluetteloa ja tuotantotapaa.



*”Nimisuojaus on ylpeyden aihe alueelliselle perinnetuotteelle.”*

### Miksi nimisuojaus?

Mitä merkitystä nimisuojauksella sitten on? Nimisuojaus on ilman muuta ylpeyden aihe alueelliselle perinnetuotteelle. Se lisää tuotteen tunnettua ja antaa sille epäilemättä lisäarvoakin. Näin se helpottaa tuotteen markkinointia. Alueellisesti on tärkeää, ettei rekisteröidyn perinnetuotteen, kuten Savolaisen mustikkakukon, valmistusta voi viedä alueelta muualle teollisesti tuotettavaksi.

Suojattuja tuotenimiä ei myöskään saa käyttää miten vain. Kaupassa ei voida myydä tuotetta Savolaisena mustikkakukon, ellei se täytä kaikkia suojauksessa määriteltyjä kriteereitä. Mitään ainesosaa ei ole luvallista vaihtaa halvempaan tai helpommin saatavissa olevaan. Näin tuotteen ostaja tietää täsmälleen, mitä on saamassa. Ei ole myöskään luvallista mainostaa tuotetta esimerkiksi Savolaisen mustikkakukon tapaisena tuotteena.

### Kotileipojan kukko

Nimisuojaus koskee tuotteiden kaupallista valmistamista. Mustikkakukkoa saa kyllä kuka tahansa leipoa kotona omaan käyttöön ja ystävilleen mielin määrin, vaikka asuisi Helsingissä, Vaasassa tai Turussa. Kotileipoja saa myös halutessaan aivan vapaasti muokata reseptiä, jos hän vaikka haluaisi kokeilla mustikan sijaan jotain muuta marjaa tai lisätä taikinaan jotain lempimaustettaan.

Itselleni mustikkakukko on ollut aivan vieras herkku. Halusin kuitenkin kokeilla, joten etsin Marttojen reseptin ja ryhdyin puuhaan.

Valmistin ensin kuoren voista, sokerista ja ruisjauhoista. Levitin taikinan vuokaan, lusikan avulla sen sai hyvin painelluksi sileäksi ja reunoille. Täytteenä minulla oli pakastettuja mustikoita. Sulatin ne mikrossa ja sekoitin joukkoon sokerin ja perunajauhon. Taikinakuorta varo-

vasti kaulittuani totesin, että se onnistui parhaiten kahden leivinpaperin välissä. Laitoin kaulitun taikinakuoren piirakan päälle ja nipistelin sitä reunoista kiinni pohjataikinaan. Paistoin 200 asteessa noin 40 minuuttia. Taikina nousi hiukan, mutta ei paljoa. Kukko syötiin jäätelön kanssa ja se maistui todella herkulliselta. Ohjeen mukaan leivonnaiseen tulee voita, mutta uskoisin, että kukko onnistuisi myös margariinilla, jolloin siitä saa halutessaan laktoosittoman ja vegaanisen.

### Mustikkakukko eli rättänä

#### Kuori:

200 g voita  
1 dl sokeria  
4 dl ruisjauhoja  
1 tl leivinjauhetta

#### Täyte:

1 litra mustikoita  
½-1 dl sokeria tai hillosokeria  
½ dl perunajauhoja

1. Vatkaa pehmennyt voi ja sokeri vaahdoksi.
2. Yhdistä jauhot ja leivinjauhe ja lisää rasva-sokeriseoksen joukkoon. Sekoita tasaiseksi.
3. Voitele korkeareunainen uunivuoka tai pieniä annosvuokia (esimerkiksi uuninkestäviä kahvikuppeja).
4. Painele  $\frac{3}{4}$  taikinasta vuolan pohjalle ja reunoille.
5. Sekoita täytteen ainekset ja kaada vuokaan.
6. Tee lopusta taikinasta kukolle kansi.
7. Paista isoa kukkoa 200°C:ssa noin 35-40 min, pieniä noin 20-25 min.
8. Tarjoa esimerkiksi vaniljajäätelön tai kermavaahdon kanssa.

(Ohje Martat)



Toimittaja päätti testata mustikkakukon valmistamista. Hyvin onnistui!

# Ilmastoitkua esitettiin ympäri Suomea

Metsien kulttuuriperinnön puolesta otettiin kantaa taiteen keinoin, kun kalevalaiset naiset ja miehet eri puolilta Suomea kokoontuivat esittämään Liiton tilaamaa ja **Ella Hartikaisen** säveltämää *Ilmastoitkua*. Teos on osa Kalevalaisten Naisten Liiton juhluvuoden 2025 ohjelmaa, ja kuuluu laajempaan Louhen luontolupaus -hankkeeseen.

Savonlinnassa esimerkiksi *Ilmastoitku* kaikui ikivanhan uhripetäjän juurella Punkaharjulla, kun taas Seinäjoella esitys sai uuden muodon: ryhmä lauloi huilun säestyksellä Ilkan patsaan sisällä Ilmajoella. Tämä tapahtui juuri ennen Ilmajoen musiikkijuhlien yhden konsertin alkua. Kaikuisa musiikki houkutteli konsertin kuulijat pysähtymään ja kuuntelemaan koskettavaa esitystä.

Helsingissä yli sata laulajaa kokoontui eduskuntatalon portaille. Laulun lisäksi paikalle saapuneet kansanedustajat saivat Liiton puheenjohtajalta **Aiia Niemiseltä** huolenilmauksen kirjallisena – vahvana viestinä metsien ja ilmaston puolesta.



## Kohtuullisuuden ylistys

**KALEVALAISTEN NAISTEN LIITTO** on yhtenä Naisjärjestöjen Keskusliiton jäsenyhdistyksenä vakiinnuttanut paikkansa suomalaisella kulttuurikentällä. Yhteiskunnallisena toimijana ja monella tapaa uranuurtajanakin se on tehnyt päämäärätietoista työtä 'kalevalaisen' ja elävän kulttuuriperinnön hyväksi. En ryhdy kuitenkaan luettelemaan 90-vuotisen taipaleen ansioita tai merittejä, sillä tehtävä on edelleen kesken ja se hyväksi onneksi jatkuu tiiviinä ja merkityksellisenä.

Kuva Johannes Terhemaa



Minulta on viime vuosina usein kysytty, voiko kulttuuriperintö olla liiketoimintaa? Tai miten tehdä kulttuuriperinnöstä taloudellisesti tuottoisaa? Tässä suhteessa kalevalaiset naiset voivat rinta rottingilla kullat kaulassa ja hopeat sormissa todeta, että näin on tehty jo 1930-luvulta lähtien. Talouskasvu ei silti voi olla ainut itseisarvo tai mittapuu oman agendan saavuttamiseksi. Eikä se sitä ole ollutkaan, kuten varsin hyvin tiedämme.

Aina silloin tällöin on syytä muistaa ja muistuttaa kohtuullisuudesta. Aina silloin tällöin on myös syytä kysyä, mikä riittää tai tulisimmeko vähemmällä toimeen? Erityisesti nyt ja tunnistetun laajamittaisen ilmastonmuutoksen aikana lienee tarpeen huomioida ekologinen jalanjälki kaikessa toiminnassa ja kiinnittää samalla huomiota kestäväen kasvun mittareihin. Nykyisin puhutaan aineettomasta talouskasvusta ja ekologisesta taloudesta, joiden tehtävänä on lisätä enemmänkin henkistä kasvua ja hyvinvointia kuin kasvattaa tasetta. Tässä suhteessa voinen peräänkuuluttaa, että perinteisen kulttuurin ymmärtäminen ja siitä kertovan tiedon jakaminen on yksi tapa vähentää ympäristökulutusta ja huolehtia ympäristön suojelusta.

Emme myöskään voi unohtaa omia arvojamme ja toimintamme lähtökohtia. Voimme kysyä millaista yhteiskunnallista, kulttuurista ja sosiaalista hyvinvointia tuotamme itsellemme ja kanssaihmisillemme? Vastuu jo tehdystä ja tulevasta oikeastaan kehottaa kohtuullisuu-teen lähes kaikessa. Jatkakaamme tätä työtä kulttuurisen, sosiaalisen ja yhteiskunnallisen vastuun hengessä ympäristöä unohtamatta.

Vaikkakin iso osa juhlavuodesta on jo lähes takana, jokaisessa yhdistyksessä on aika kohottaa malja kalevalaisille naisille! ❖

## Kalevalan kutsu -laulupajat jatkuvat syksyllä 2025

Tule mukaan laulupajaan, joka käsittelee Kalevalaa, sen luontokuvauksia ja eurooppalaisuutta. Halutessasi voit yhtyä lauluun nykypäivän runolaulajien johdolla.

### SYKSYN 2025 KALEVALAN KUTSU -LAULUPAJAT:

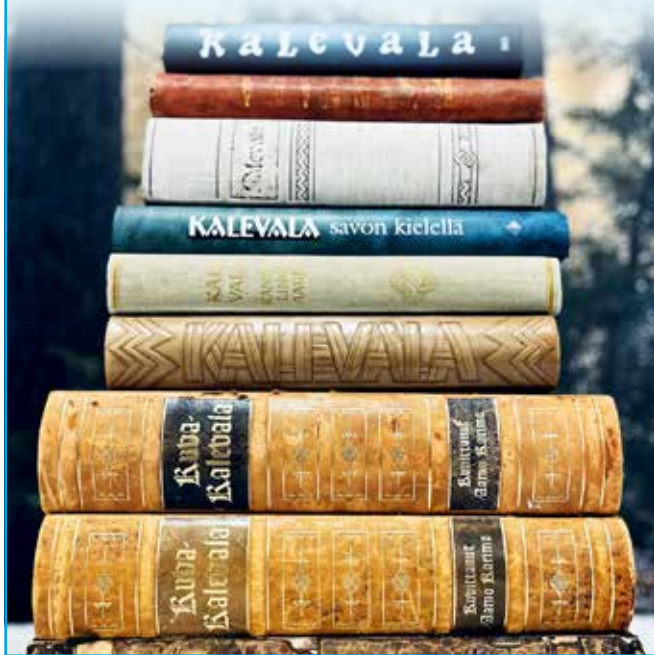
11.10.2025 klo 13.00 Gallen-Kallelan museo, Espoo

15.11.2025 klo 13, Lähde kirjasto Jyväskylän yliopisto,  
Tietoniekka-tila, Jyväskylä

Molempia laulupajoja vetävät runolaulun ammattilaiset  
**Ilona Korhonen** ja **Maari Kallberg**.

Laulupajat toteutetaan yhteistyössä  
Jyväskylän yliopiston Avoimen tiedon keskuksen Tiedemuseon  
ja Jyväskylän Kalevalaisten Naisten kanssa.

Tapahtumat ovat kaikille avoimia ja maksuttomia.  
Muutokset mahdollisia.



## Liitto myönsi yhdistyksille juhlavuoden apurahoja

Liiton toisella apurahakerroksella yhdeksän yhdistystä sai apurahan kulttuuri- ja perinnetoimintaansa. Juhlavuoden apurahoja jaettiin **Elsa Heporaudan** ja **Elsa Vuorjoen** rahastoista. Apurahoja myönnettiin pääsääntöisesti tapahtumien, työpajojen ja näyttelyiden järjestämiseen.

Apurahan saivat toisella hakukierroksella Götalands Kalevala-föreningen, Ikaalisten KN, Joensuun KN, Kaakon Kalevalaiset, Porin Kalevalaiset, Rauman KN, Rovaniemen Kalevalaiset, Tampereen Kalevalaiset ja Turun seudun Kalevalaiset.



Laulupajan osallistujia Juminkeossa. Kuva Ilona Korhonen.

## Laulupajat rohkaisivat osallistumaan

Kalevalan kutsu -laulupajat pidettiin kesällä 2025 Juminkeossa ja Parppeinvaaran runokylässä. Laulupajat olivat suosittuja, yhteensä niissä oli 40 osallistujaa. Laulupajoissa korostettiin, että tärkeintä ei ole laulutaito vaan omalla äänellä osallistuminen. Laulupajoissa pääsi ammattikansanmusikoiden oppiin, sillä pajoja vetivät **Ilona Korhonen**, **Maari Kallberg** ja **Liisa Matveinen**. Pajoissa laulamisen lomassa käsiteltiin *Kalevalaa*, sen luontokuvauksia ja eurooppalaisuutta.

Laulupajoista tuli palautetta, että innostava ryhmähenki rohkaisi laulamaan. Eräs osallistuja summasi, että yhteislaulanta tuo tunteen ryhmään kuulumisesta. "Voi vain kuvitella millainen vaikutus on ollut silloin, kun runolaulajat ovat aikoinaan kulkeneet ja laulaneet pirteissä", näin **Marju Pulkkinen** Kuhmon Kalevalaisista Naisista kommentoi tunnelmia.

Juminkeon Kalevalan kutsu -laulupaja oli osa Kuhmon Kansanmusiikkijuhla Sommelen tapahtumia. Parppeinvaaran runokylän laulupaja taas sijoittui Matelin päivän rientojen yhteyteen.

Kalevalaisten Naisten Liitto järjestää laulupajat Alfred Kordelinin säätiön apurahan avulla. Kalevala elävänä eepoksena sai Euroopan kulttuuriperintötunnuksen 2024 ja laulupajat ovat osa tunnuksen liittyvän verkoston toimintaa. Verkostoa johtaa Suomalaisen Kirjallisuuden Seura ja Kalevalaseura. Kalevalan kutsu -laulupajat ovat osa Euroopan kulttuuriympäristöpäivien ohjelmaa.

Jos haluat saada ensimmäisenä tiedon seuraavista Kalevalan kutsu -laulupajoista, niin seuraa Kalevalaisten Naisten Liiton tiedotusta so-messa, sähköpostissa ja Pirta-lehdessä.

## Tarjouskilpailu Louhen metsäkeräyksen hyväksi

Kalevalaisten Naisten Liitto järjestää kalevalaisille naisille Kalevala-aiheisesta grafiikasta tarjouskilpailun, jonka tuotto käytetään Louhen metsäkeräykseen.

Saimme lahjoituksena puolalaisen taiteilijan **Stanislaw Raczynskyn** (1903–1982) kaksi kehystettyä grafiikan työtä, jotka lahjoittaja toivoo kalevalaisen kulttuurin tukemiseen. Liiton hallitus päätti järjestää kalevalaisille naisille tarjouskilpailun taulujen myymiseksi. Tuotto ohjataan kokonaan Louhen metsäkeräykseen.

Taiteilija on signeerannut työt vuonna 1982 ja niissä on merkintä EA=taiteilijan vedos.

Aiheena on Kalevalan ensimmäinen runo.

Kehystettynä koko 64x44 cm.

Taulu 1: Kalevalan 1. runo säkeet 1–70  
”Mieleni minun tekevi, aivoni ajattelevi, jne.”

Taulu 2: Kalevalan 1. runo säkeet 71–134  
”Ne minä kerälle käärin, sovittelin sommelolle, jne.”

Taulut ovat nähtävillä Liiton toimistolla. Jätä tarjouksesi sähköpostitse osoitteella [toimisto@kalevalaistennaistenliitto.fi](mailto:toimisto@kalevalaistennaistenliitto.fi) 31.12.2025 mennessä. Korkein tarjous voittaa. Nouto Liiton toimistolta.

Louhen metsä -keräys on Kalevalaisten Naisten Liiton ja Luonnonperintösäätiön yhteinen kampanja. Luonnonperintösäätiö vastaa varainkeruusta ja keruuluvista.

Tiedustelut toiminnanjohtaja Sirpa Huttunen, puh. 050 520 1314



## Timin uhripuu on osa metsien kulttuuriperintöä

Lempäälän Kalevalaiset teki kesäretken Hämeenkyrössä sijaitsevan vanhan Timin männyn luo. Retki liittyi yhdistyksen toimintaan, joka mukaillee Kalevalaisten Naisten Liiton vuositeemaa *Louhen metsä* ja metsien kulttuuriperinnön vaalimista. Arviolta 400-vuotiaana pidetty Timin mänty on uhripuu, josta on merkintöjä Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran arkistoissa jo 1930-luvulta. Suullisen perimätiedon mukaan puun uskottiin auttavan erityisesti hammassärkyyn.



# Kalevala

ITU – UUSI KOKOELMA  
DESIGN MARTIN BERGSTRÖM

SUOMALAISTA KÄSITYÖTÄ VUODESTA 1937